УзССР Давлат китоб палатаси
27. АВГ 1991

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, САФАР, 10-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, СУМБУЛА, 5-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | 1991 йил 23 август, жума 162-сон | НАРХИ обуначига 7 тийин. сотувда 10 тийин.

СССР Президентининг БАЁНОТИ

Михаил Сергеевич Горбачев мамлакат телекўрсатуви ва радиоэшиттириши учун Баёнот берди. У вазиятни тўла-тўкис қўлга олганини, бир гуруҳ давлат шахсларининг авантюрачилик ҳаракатлари натижасида мамлакат билан узилиб қолган алоқа қайта тикланганини айтди. Эртагаёқ Президент ўз вазифаларини тўла-тўкис ижро этишга киришади. СССР Президенти Ельцин, Назарбоев, Кравчук, Дементей, Каримов ўртоқлар билан телефон орқали гаплашди. Уларнинг ҳаммалари давлатга қарши қилинган ва мамлакат демократик кучларининг қатъий ҳаракатлари натижасида барбод этилган тўнтариш йўлидаги уринишни якдиллик билан қораладилар. Республикаларнинг раҳбарлари мазкур ғайриконституциявий ҳаракатларни республикаларнинг олий ҳокимиятлари ҳам, халқлари ҳам қўллаб-қувватламаганини маълум қилдилар. Авантюрачилар ўзларининг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари учун тўла-тўкис жавоб берадилар. М. С. Горбачев СССР Қуролли Кучлар Бош штабининг бошлиғи Моисеевга барча қўшинларни доимий турадиган жойларига қайтариш ва бундан буён фақат СССР Президентининг фармойишларини бажариш ҳақида кўрсатма берди. 21 авгўст куни М. С. Горбачев АҚШ Президенти Буш билан телефон орқали гаплашди. Бир гуруҳ шахсларнинг ғайриконституциявий хатти-ҳаракатлари натижасида вужудга келган жуда мураккаб вазиятга барҳам берилганидан АҚШ Президенти ўзининг ғоят мамнунлигини изҳор, этди. Президент Горбачев жамият, мамлакат халқлари бу авантюрани рад қилганликларини таъкидлади. СССРда демократик ўзгартишлар давомида юзага келган сифат жиҳатдан янги жараёнлар давом эттирилади. Президентлар доимо алоқалар боғлаб туриш ва илгари эришилган аҳдлашувларга биноан барча соҳалардаги ҳамкорликни давом эттириш ҳақида келишиб олдилар.

(ТАСС).

ИШОНЧ ОЛҒА УНДАЙДИ

Сессияда Ҳурматой сўз сўраганида барча бирдай ҳушёр тортади. Етти ўлчаб бир кесадиган, беҳуда минбарга чиқмайдиган мактаб директорини Чкалов қишлоқ совети депутатлари жуда яхши билишади. Чунки у амалга ошириш мумкин бўлмаган таклифни ўртага ташламайди. Бу сафар ҳам шундай бўлди.

— Уйимизда бир кун чироқ ўчиб қолса, газ бўлмаса ёки колхоз фермасига сув бормай қолса, ҳаммаёқни остин-устун қилиб юборамиз. Бригадирдан тортиб раисгача югур-югур қилиб қолишади. 600 дан зиёд фарзандларимиз таълим оладиган илм маскани қаҳратон совуқда иситилмай қолса, мактаб директоридан бошқа жонкуяр топилмайди. Хўжаликка газ келди. Барча идоралар иситиш ускуналари билан таъминланган. Мактабга келганда...

Шу куни Ушинский номли ўрта мактабнинг иситиш тармоғини газлаштиришга келишиб олинди. Ҳурматой Қулбекованинг одатини яхши билган қурилиш мутасаддилари ҳам ишни пайсалга солмадилар.

Ворошилов район совети бўлимининг мудири Олимжон Шаматов хонасида Ҳурматой билан суҳбатлашиб ўтирибмиз. Гап айланиб яна депутатлик фаолиятига келиб тақалади.

— Агар таъбир жоиз бўлса, депутатларни уч гуруҳга ажратган бўлардим, — дейди у. — Биринчиси — энг фаоллари. Бошқа округ сайловчилари ҳам тез-тез уларга учраб туришади. Иккинчи гуруҳдагиларга бироз журъат етишмаяпти. Юракларида дардлари кўпу, кўпчилик олдида ўз фикрларини аниқ-тиниқ баён этиб беролмайдилар. Доимий комиссиялар ишида фаол иштирок этишади-ю, каттароқ йиғинда фақат эшитиб ўтираверишади. Афсуски, учинчи тоифа ноибларимиз ҳам бор-ки, улар сессияларда иштирок этиб, қўл кўтаришдан нарига ўтишмайди. Аслида уларда айб йўқ. Ўзларига қолса, улар депутатликка орзуманд ҳам эмас. Алмисоқдан қолган тартибларимиз туфайли рўйхатга тушиб, сайланиб қолишган.

— Кечирасиз, минг фаол бўлганида ҳам қишлоқ совети ноибининг ваколати чегараланган-ку.

— Тўғри. Лекин ана шу ваколат доирасида ҳаракат қилганда ҳам кўп нарсага эришиш мумкин. Депутат алақандай йирик қурилишларни амалга оширади, кўчакўйда тартиб ўрнатади, ҳаммаёқни назорат қилади, деган тушунча, афсуски қон-қонимизга сингиб кетган. Аслида депутат қишлоқ совети бюджетини тасдиқлашдан тортиб, сайловчилар хоҳиш-иродасигача бўлган таклиф-мулоҳазаларни кўтариб чиқиши, шу мақсадларда советнинг тегишли қарорлари чиқарилишига жонбозлик кўрсатиши зарур. Биз эса асосан наказлар атрофида ўралашиб қоляпмиз. Албатта, бунда сайловчиларимиз тушунчаларининг таъсири ҳам кучли. Улар биздан амалий иш кутишади. Бюджетни 10 фоизга оширишга эришганингизни билмасликлари мумкин. Аммо ярим чақирим йўлнинг асфальтланишига бош-қош бўлсангиз сиздан яхши одам йўқ.

— Чунки амалий ишга нисбатан қуруқ гап кўпайиб кетаяпти-да.

— Тўғри. Лекин сайловчилар билан тез-тез учрашиб, советлар фаолиятини уларга яхшироқ тушунтирсак, ўша йўлни ким созлаши кераклигини одамлар билиб олишади. Турли шикоятлар, аризалар билан дуч келган катта бошлиққа эмас, балки бевосита соҳага жавоб берадиган идораларга мурожаат этишади. Кўпинча қишлоқ советида битадиган иш юзасидан вилоят, ҳатто жумҳурият идораларига қатнаб юрадиганлар ҳали ҳам кўп.

Бир сўз билан айтганда, одамлар онгини ошириб, таълим-тарбияга эътиборни кучайтирмас эканмиз, иқтисодимизни ҳар қанча тикламайлик, мақсадга эриша олмаймиз.

— Бунинг учун маориф моддий базасини ошириш керак демоқчисиз, шекилли?

— Ўз соҳасига тортаяпти, деб ўйламанг. Барибир маорифни кўтармай туриб, иқтисодиётни оёққа турғизолмаймиз. Мактаб — ишлаб чиқариш эмас. Натижаси бир неча йилдан кейин аён бўлади. Шу боис, агар керак бўлса таваккал қилишга ҳам мажбурмиз. Қўрқмасдан катта маблағ ажратиш керак. Эртасини ўйлаган халқ болалари учун ҳеч нарсани аямаслиги керак.

Ҳурматой мустақил фикрга эга педагог сифатида ҳам районда ўзига яраша ҳурматга сазовор инсон. У раҳбарлик қилиб келаётган муаллимлар жамоаси энг наъмуналиларидан бири ҳисобланади. Депутатнинг 9 йиллик директорлик фаолияти давомида юзлаб ўғил-қизлар мактабни яхши ва аъло баҳоларга тамомлаб, турли илмгоҳларда муваффақиятли ўқишаяпти. Унинг ўзи эса уч фарзандини камолга етказиш, катта жамоага раҳбарлик қилиш билан бирга, сайловчилари ишончи, ҳурматини қозониб келмоқда.

Т. АБДУРАҲМОНОВ,
«Халқ сўзи»нинг ўз мухбири.

СУРАТДА: Ҳурматой Қулбекова.

Е. Ботир олган сурат

СССР ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ҚАЙТИШИ

СССР Президенти М. С. Горбачев 22 август тунда Москвага қайтиб келди.

— Энг муҳими, — деди М. С. Горбачев аэродромда совет телевидениеси мухбири билан суҳбатда, — биз 1985 йилдан кейин нима қилган бўлсак, уларнинг ҳаммаси ўзининг аниқ самарасини берди. Жамиятимиз, одамларимиз бошқача бўлиб қолишди ва бу нарса бир гуруҳ шахслар амалга оширишга уринган иғвогарлик йўлида асосий тўсиқ бўлди. Жамият, бутун дунё бу ерда нималарни режалаштиришгани, мени нима қилмоқчи бўлганликларини, мендан нималарни ололмаганликларини билиши керак. Мен буни эҳтимол эртага, энг узоғи билан индинга айтаман, мен катта анжуман чақираман.

Мен масъулият ҳисси бўлган, қадр-қимматини билган, ғамхўрлик туйғуси билан яшаётган совет кишилари ўзлари ҳокимиятни ишониб топширган барча кишиларга ҳурмат билан қараганликлари учун уларни табриклайман. Қандайдир бир ҳовуч ночор кишилар жозибали шиорлар остида, ҳаммамиз билган, ҳаммамизни ташвишга солаётган ва биз ҳал этиш ниятида бўлган қийинчиликлардан фойдаланиб, одамларни бутун жамиятимизни фалокатга итқитадиган йўлга бошламоқчи бўлдилар. Бундан бошқача фикр бўлиши мумкин эмас.

Уларнинг бу ҳунари ўтмади ва бу қайта қуришнинг жуда катта ғалабасидир.

Шу кунларда Президент, унинг оиласи билан нималар қилмоқчи бўлишди, 72 соат мобайнида қўшинлар бизни ҳам денгизда, ҳам қуруқликда қўриқлаб туришди. Президентни букмоқчи бўлдилар — лекин бундан ҳеч нарса чиқмади.

Лекин бу масаланинг бир қисми. Масаланинг иккинчи қисми шундан иборат: мен совет кишиларига — россияликларга, Россия Президенти Борис Николаевич Ельцинга, Россия Федерацияси Олий Кенгашига, барча депутатларга, меҳнат жамоаларига принципиал йўлдан борганликлари учун, ана шу иғвогарлик йўлини қатъиян тўсганликлари учун миннатдорчилик билдираман. Бу биз фахрлансак арзийдиган воқеалардир.

Улар билан ёнма-ён эса худди шундай муросасиз, қатъий йўл турибди — бу бизда пайдо бўлган барча муаммоларни қатъият билан ҳал этиш учун тутилган йўлдир. Бизда муаммолар кўп, уларни биламиз, улар бизни ташвишга солаяпти. — Мен таътилга отланган вақтимда бу муаммолар билан шуғулланганим. Таътил кунларимда ҳам шу билан шуғулландим. Бу озиқ-овқат маҳсулотлари, ёқилғи, молиявий ишлар, бу бизнинг сўмимиз, бозордаги аҳвол, бу одамларимиз билан эртага нима бўлади деган саволдир.

Буларнинг ҳаммасини ҳал қилишимиз керак.

Лекин бу одамлар ўтиш даврининг қийинчиликларидан, жамиятда рўй берган ниҳоятда оғир кескинликдан ҳамда бизнинг ҳолимиз не кечади, деган ташвишдан фойдаланиб, ана шу қийинчиликлар тазйиқи остида ўзларининг анча узоқни кўзлаган режаларини амалга ошириш — амалда жамиятимизни фалокатга дучор қилиш учун рўёбга чиқаришга қарор қилдилар. Ҳузуримга ана шу режаларни қўллаб-қувватлаш таклифи билан келган чопарларнинг бу иғвогарлигини рад этдим ва бу нарса уларни ҳам, мамлакатни ҳам ҳалок этишини айтдим. Бунга қатъиян қарши чиқдим. Мен тезда съезд, ҳеч бўлмаса Олий Кенгаш чақирилишини талаб қилдим. Мен шу кунларда рўй берган барча воқеаларни ҳали батафсил айтиб бераман.

Мамлакат Президенти 72 соат қамал қилинди, халқдан, мамлакатдан, дунёдан яккаланиб қолди. Президент ўз йўлини ҳимоя қилиши керак эди. Чамаси, уларнинг мақсади маънавий жиҳатдан букиш ва оиласига таъсир қилиш эди. Бундан ҳеч нарса чиқмади. Энг аввало, уларнинг бу ҳунари ўтмаслигига ишонганим учун шундай бўлди, деди СССР Президенти.

М. С. Горбачев бу воқеа ҳамма учун: Президент учун ҳам, журналистлар учун ҳам, сиёсатчилар учун ҳам сабоқ бўлиши кераклигини таъкидлади. Президент қишки воқеалардан сўнг баҳор ойида юзага келган тотувликни, Россия ва бошқа республикаларнинг тутган йўлини таъкидлади. Бу йўл ҳали мустаҳкам эмас, у ҳали кафолат эмас, уни янада мустаҳкамлаш, шубҳалардан ҳоли қилиш лозим. Лекин тотувлик бор, деди сўзининг охирида М. С. Горбачев.

(ТАСС).

ЧЎПОН ХАШАК ЙИҒМОҚДА

Маълумки, Бухоро жумҳуриятнинг йирик қоракўлчилик вилояти ҳисобланади. Ҳозир вилоят яйловларида 1 миллион 650 минг бош қўй-қўзи, 10 минг от, 11 минг туя, 1500 бош қорамол боқилмоқда. Бухоролик чорвадорлар шунча миқдордаги мол-ҳол учун ем-хашак жамғариш ташвишида юрибди: бироқ 12 миллион гектардан ошиқ яйлови қаҳраб ётса қийин экан. Орол денгизининг қуриб бораётганлиги вилоят яйловларига ўзининг совуқ кўланкасини ташлади.

Вилоятда 31 минг 218 гектар беда майдони бўлиб жорий йилда 169 минг 508 тонна тайёрланиши керак. Ҳозиргача 60 минг тоннадан ошди.

— Техника, ишчи кучи етарли, — дейди вилоят агросаноат уюшмаси раисининг биринчи ўринбосари Сиддиқ Рустамов. — Бироқ йил бошида бўлиб ўтган бўронда жуда катта майдондаги беда шикастланди.

Раис муовини Қоракир массивида 11 та райондан келган бригадалар қамиш ўришаётганини айтди. Табиийки, қамиш тўйимли озуқа эмас. Йўқдан кўра шу ҳам қишда асқотади. Қуриб-қақшаб, чанги чиқиб ётган яйловдан эса эҳсон кутиб бўлмайди.

М. МАРДИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН ФАОЛЛАРИ ВА ХАЛҚИГА САМИМИЙ МИННАТДОРЧИЛИК

СССР ва Ўзбекистон ССР Президентларининг суҳбати

21 август куни кечқурун Қримда турган СССР Президенти Михаил Сергеевич Горбачев Ўзбекистон Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримов билан телефон орқали сўзлашди.

Михаил Сергеевич бутун мамлакат учун мураккаб бир даврда вазминлик ва сабр-тоқат кўрсатганликлари, иғвогорона миш-мишлар ва сохта чақириқларга учмаганликлари учун республика фаоллари ва халқига самимий миннатдорчилик билдирди. Михаил Сергеевич шунча қийинчиликларни бошидан кечирган мард ва саботли Ўзбекистон халқи бу имтиҳондан ҳам шараф билан ўтганини таъкидлади.

СССР Президенти демократикислоҳотлар ўтказиш ва республикаларга мустақиллик бериш йўли — тўғри йўл эканини ва бу йўл оғишмай амалга оширилишини ҳамда совет кишилари фаровонлигини юксалтириш учун барча зарур ишлар қилинишини айтди.

Михаил Сергеевич мамлакатдаги аҳволни барқарорлаштиришга кўмаклашиши ва Иттифоқ халқларининг орзу-умидларига жавоб бериши лозим бўлган Иттифоқ шартномаси имзоланиши зарурлигини тасдиқлади.

Ўзбекистон ССР Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримов Ўзбекистон халқи шанига айтган самимий сўзлари учун Михаил Сергеевичга миннатдорчилик билдирди ва ҳозирги даврнинг қийинчиликлари бартараф этилишига ҳамда конституциявий нормалар ва қонунийлик сўзсиз бажарилишига ишонч билдирди.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ М. А. МОИСЕЕВНИ СССР МУДОФАА ВАЗИРИ ВАЗИФАСИНИ ВАҚТИНЧА БАЖАРУВЧИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Михаил Алексеевич **Моисеев** СССР мудофаа вазири вазифасини вақтинча бажарувчи этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил, 22 август.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Л. В. ШЕБАРШИННИ СССР ДАВЛАТ ХАВФСИЗЛИГИ КОМИТЕТИ РАИСИ ВАЗИФАСИНИ ВАҚТИНЧА БАЖАРУВЧИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Леонид Владимирович **Шебаршин** СССР давлат хавфсизлиги комитети раиси вазифасини вақтинча бажарувчи этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил, 22 август.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ В. П. ТРУШИННИ СССР ИЧКИ ИШЛАР ВАЗИРИ ВАЗИФАСИНИ ВАҚТИНЧА БАЖАРУВЧИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Василий Петрович **Трушин** СССР ички ишлар вазири вазифасини вақтинча бажарувчи этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил, 22 август.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ БЮРОСИ ВА МАРКАЗИЙ НАЗОРАТ КОМИССИЯСИ РАЁСАТИНИНГ БАЁНОТИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси ва Марказий назорат комиссияси раёсатининг КПСС Марказий Комитети раҳбарияти, унинг Сиёсий бюроси ва Котибиятининг қонуний равишда сайланган СССР Президенти М. С. Горбачевни ўз вазифаларини бажаришдан зўравонлик билан четлаштирган, Марказий Комитет Бош котибини КПСС-дан ажратиб қўйган СССР-да фавқулодда ҳолат давлат комитети деб аталмиш комитетнинг ғайриконституциявий ҳаракатларига ўз муносабатини ҳозирги пайтгача ифода этмаган ортодоксал қисмининг қўрқоқ ва принципсиз позициясини қатъиян қоралайди.

Бунинг ўрнига республика коммунистларини, маҳаллий партия органларини чалғитишга ва уларни давлат тўнтаришини қўллаб-қувватлашга мажбур қилишга уриниш бўлди. КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюроси ва Котибиятининг ортодоксал раҳбарияти ҳаракатлари умуман партиянинг, шу жумладан юз минглаб коммунистларнинг шаъни ва қадр-қимматини зарба остига қўйди. Вужудга келган вазиятда Ўзбекистон коммунистлари сиёсий авантюрачиларнинг иғвогарликларига учмадилар ва республикада барқарор ҳамда осойишта вазиятни таъминлаш учун ҳамма ишни қилдилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси ва Марказий назорат комиссияси раёсати юқорида баён этилганларга асосланиб, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби ўртоқ И. А. Каримовнинг бундан кейин КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг ҳозирги таркибида қола олмаслиги тўғрисидаги баёнотини қўллаб-қувватлайди.

Биз Ўзбекистон Компартияси ўз Дастури, Уставига эга бўлган ва адлия идораларида қонуний тарзда рўйхатга олинган партия сифатида ушбу баёнотдан келиб чиқадиган барча масалаларни кўриб чиқиш ҳуқуқини ўзида сақлаб қолади, деб ҳисоблаймиз.

БМТ БОШ КОТИБИНИНГ БАЁНОТИ

Москва, 22 август. (ТАСС). Қуйида БМТнинг Москвадаги ахборот маркази директори томонидан берилган БМТ Бош котиби Хавьер Перес де Куэльярнинг 21 августдаги баёноти матни берилмоқда:

Сўнгги соатлар давомида мен Совет Иттифоқида рўй бераётган воқеаларни ниҳоятда эътибор билан кузатдим. Одамлар ҳалок бўлганидан азият чекаётган бўлсам-да, сўнгги хабарлардан енгиллик ҳис қиляпман ва қувоняпман. Бу хабарлар чамаси танглик асосан конституциявий воситалар билан бартараф этиш йўлидан ривожланаётганлигидан далолат беради. Мен шундай бўлишига жуда умид қилган ва буни кейинги икки кун ичида ошкора айтган эдим. Демократик қадриятларни ҳимоя қилганларнинг матонати менда жуда катта таассурот қолдирди.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ КОТИБИЯТИНИНГ БАЁНОТИ

Давлат тарихидаги қалтис пайтда Марказий Комитет Котибияти ўз нуқтаи назарини коммунистларга, мамлакатимизнинг барча фуқароларига маълум қилиш зарур, деб ҳисоблайди.

КПССнинг раҳбар органлари яна бир бор оғир аҳволга солиб қўйилди ва амалга оширишб бўлинган сиёсий воқеаларга ўз баҳосини беришга мажбур этилди.

Совет жамиятини ҳар томонлама янгилаш борасида КПСС томонидан 1985 йил апрелида партия Марказий Комитетининг Бош котиби М. С. Горбачев ташаббуси билан бошланган жараён тарихий зарурат бўлиб, совет халқининг олий манфаатларига мос келади.

Котибият кўп миллатли федерациямиз бўлмиш совет жамиятини демократик руҳда янгилаш йўлига, КПСС XXVIII съездининг ҳужжатларида ва КПСС янги Дастури лойиҳасида баён этилган қоидалар ва мақсадларга ўзининг содиқлигини тасдиқлайди.

Кейинги йилларда ижтимоий турмушимизда муҳим ижобий силжишларга асос солинди, тоталитар тузумнинг сарқитларини бартараф этиш учун шарт-шароит вужудга келтирилди. Бироқ йиғилиб қолган муаммоларнинг миқёслари кенглиги, уларни ҳал этишда йўл қўйилган янглишишлар жамият ва давлатни чуқур тангликка солиб қўйди. Шундай бўлсада, биз тангликни фақат конституциявий йўл билан бартараф этиш керак, деб ҳисоблаймиз.

КПСС Марказий Комитетининг Котибияти авторитар режим ўрнатиш, ғайриконституциявий ҳокимият органларини тузиш, куч ишлатишга уриниш учун мувақкат фавқулодда ваколатларни қўлга олишга йўл қўйиб бўлмайди, деб ҳисоблайди.

Биз вужудга келган аҳволни СССР Олий Кенгаши, зарурат бўлса эса — халқ депутатларининг съезди дарҳол кўриб чиқиши тарафдоримиз.

Биз, албатта, КПСС Марказий Комитети Бош котиби М. С. Горбачевнинг иштирокида Марказий Комитетнинг Пленумини зудлик билан ўтказиш тарафдоримиз.

Марказий Комитет Котибияти коммунистларни фуқаролар тинчлигини сақлашга, мамлакатда ҳуқуқ-тартиботни таъминлашга, СССР фуқаролари жамият тараққиётининг туб муаммоларига ўз муносабатини тўла масъулият билан ўзлари белгилай оладиган шароитни вужудга келтиришга ҳар томонлама кўмаклашишга чақиради.

Биз барча фуқароларга мурожаат этиб, уларни вазмин бўлиш ва осойишталикни сақлаш, меҳнат фаолиятини бузилишига йўл қўймасликка чақирамиз. Ҳосилни йиғиштириб олишни тугаллаш ва қиш тараддудини кўриш алоҳида диққат-эътиборни талаб қилади. Ёқилғи ва озиқ-овқат танглиги хавфини бартараф қилиш учун ҳамма чораларни кўриш зарур.

Совет кишиларининг хоҳиш-иродаси ва меҳнати мамлакатнинг тинчлик, тотувлик ва бунёдкорлик йўлидан ривожланишини таъминлашдир, деб умид қиламиз.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ КОТИБИЯТИ

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ КОТИБИЯТИДА

КПСС Марказий Комитети Котибияти шуни таъкидлайдики, давлат тўнтаришига уриниш билан боғлиқ ҳаракатларда бир қанча КПСС аъзолари, шу жумладан, Марказий Комитет аъзолари иштирок этишди. Уларнинг ҳаракатлари партия раҳбариятидан маҳфий тарзда олиб борилди, демократик жараёнларни ривожлантириш хавф остига қўйилди ва бу мамлакатга, КПССга катта зарар етказди. КПСС Марказий Комитети Котибияти авантюрачиларни қатъий қоралаб қарор қилди:

1. Конституцияга зид ҳаракатларда иштирок этган КПСС аъзоларининг партия олдидаги масъулияти тўғрисидаги масалани дарҳол кўриб чиқиш таклифи билан КПСС Марказий назорат комиссиясига мурожаат этилсин ва тегишли қарорлар қабул қилинсин.

2. Бу ҳаракатларда айбдор бўлган ва Марказий Комитет таркибига кирган шахслар тўғрисидаги масалани КПСС Марказий Комитетининг яқин орада бўладиган Пленумида кўриб чиқиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблансин.

КПСС Марказий Комитети Котибияти Марказий Комитет Пленумида демократик ўзгаришларни амалга оширишда партиянинг масъулияти ва мавқеини ошириш доир чора-тадбирлар ишлаб чиқишни зарур деб ҳисоблайди.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ КОТИБИЯТИ

ЖАМИЯТНИ ДЕМОКРАТИЯЛАШ ЙЎЛИДАН

21 август куни КПСС раҳбариятининг вакиллари совет жамиятини демократик асосда янгилаш йўлига тарафдор эканликларини айтдилар. Кейинги кунларда мамлакатда рўй берган воқеалар сабабли журналистлар билан ўтказилган учрашувда сўзга чиққан КПСС Марказий Комитети котиби А. Дзасохов Марказий Комитет Котибияти авторитар тузум ўрнатилишига уринишларга йўл қўйиш мумкин эмас, деб ҳисоблайди, деди. Унинг сўзларига қараганда, Котибият юзага келган вазиятни СССР Олий Кенгашининг ёки мамлакат халқ депутатларининг Съездида зудлик билан кўриб чиқиш тарафдоридир.

Бундан ташқари, деди А. Дзасохов, Котибият Бош котиб М. С. Горбачев иштирокида КПСС Марказий Комитети Пленумини ўтказиш тарафдоридир. У Марказий Комитет Котибиятининг вакиллари тўнтаришга уриниш бошланган вақтданоқ Фавқулодда ҳолат давлат комитети билан алоқа боғлашга уриндилар ва М. С. Горбачев билан учрашув ўтказилишини талаб қилдилар, деб таъкидлади. Фақат бугунгина уларнинг сарфлаган куч-ғайрати юзага чиқди — Марказий Комитет Бош котибининг ўринбосари В. Ивашко Қримга учиб кетди.

А. Дзасохов КПСС вакиллари Россия парламентини қўллаб-қувватлаш учун кўрган тадбирлари тўғрисидаги саволга жавоб берар экан, Россия коммунистлари партиясининг раҳбари В. Купцов республика раҳбарияти билан телефон орқали доимо алоқа қилиб турганини айтди.

Журналистлар билан учрашувда қатнашган КПСС Марказий Комитетининг котиби С. Калашников фавқулодда ҳолат давлат комитети аъзоларига нисбатан «хунта» сингари сифатлашларни ишлатмаслик тўғрисида журналистларни огоҳлантирди. Унинг фикрига қараганда, бу кишилар мураккаб вазиятга баҳо беришда «қўпол хатога» йўл қўйдилар. У, жумладан, шундай деди: юзага келган вазиятда «КПССга зарба бериш мақсадида бундай аҳволдан фойдаланиши мумкин бўлган» кучлар топилиб қолиши мумкин.

(ТАСС мухбири).

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ МАЖЛИСИ

21 август куни Кремлда СССР Олий Кенгаши палаталарининг раислари И. Д. Лаптев билан Р. Н. Нишонов СССР Олий Кенгаши Раёсатининг мажлисини ўтказдилар.

СССР Конституциявий назорат комитетининг аъзолари иштирокида ўтган шу мажлисда Фавқулодда ҳолат давлат комитети (ФҲДК) деб аталган ташкилот тузилганлиги ва унинг номидан қарорлар эълон қилинганлиги муносабати билан мамлакатда вужудга келган вазият кўриб чиқилди. СССР Олий Кенгашининг Раиси А. И. Лукьянов СССР Президенти М. С. Горбачев билан учрашиш учун Қримга учиб кетганлиги маълум қилинди.

Муҳокама этилаётган масала юзасидан СССР Олий Кенгаши Раёсати қарор қабул қилди. Қарорда, жумладан, шундай дейилади:

СССР Президенти М. С. Горбачев ҳақиқатда ўзининг конституциявий вазифаларини ижро этишдан четлаштириб қўйилганлиги ва бу вазифалар СССР вице-президентига олиб берилганлиги қонунга хилоф деб ҳисоблансин.

СССР Олий Кенгашининг навбатдаги сессияси муҳокамасига СССР Конституциясини бузишда айбдор бўлган мансабдор шахсларни жавобгарликка тортиш тўғрисидаги масалани ҳал қилиш учун тергов комиссияси тузиш тўғрисида таклиф киритилсин.

СССР Олий Кенгашининг Раёсати 22 августда ўз ишини давом эттиради.

(ТАСС).

СССР ВА ҚОЗОҒИСТОН ПРЕЗИДЕНТЛАРИНИНГ СУҲБАТИ

Қозоғистон Президенти Н. А. Назарбоев 21 август кечаси республика телекўрсатуви орқали гапириб, бир неча дақиқа муқаддам телефон орқали М. С. Горбачев билан гаплашганини маълум қилди.

СССР Президенти шу кунлар мобайнида Қримдаги дачада бутунлай яккаланган ҳолда бўлганини Қозоғистон Президентига айтди. Ҳозирги вақтда унинг сиҳат-саломатлиги жойида. М. С. Горбачев мамлакатда вужудга келган вазиятни таърифлаб, уни «ўнгларнинг ҳарбий тўнтариши» деб атади. СССР Президенти қатъий, принципиал мавқеда турганликлари, СССРнинг қонуний сайланган давлат ҳокимиятига содиқликлари учун барча қозоғистонликларга, шахсан Н. А. Назарбоевга астойдил миннатдорчилик изҳор этди.

М. С. Горбачев шу пайтда унинг қабулхонасида Фавқулодда ҳолат давлат комитети деб аталган ташкилотнинг аъзолари — Бакланов, Крючков, Тизяков, Язовлар ва алоҳида суҳбатни кутаётган А. И. Лукьянов, В. А. Ивашко турганликларини хабар қилди. СССР Президенти улардан ҳар бирининг ўтган даврдаги хатти-ҳаракатларини таърифлаб беришини сўради.

Телекўрсатув орқали ошиғич сўзлаган нутқида Қозоғистон СССР Президенти шу тариқа хатарли давр ниҳоясига етаётганини таъкидлади. Келгусида барча қозоғистонликлар мамлакатни ва республикани янгилаш юзасидан белгиланган режаларни амалга ошириш соҳасида катта ва қийин ишларни қилишлари керак.

В. АКИМОВ,
КазТАГ—ТАСС мухбири.

СССР КОНСТИТУЦИЯВИЙ НАЗОРАТ КОМИТЕТИНИНГ ҚАРОРИ

СССР вице-президентининг ССР Иттифоқи Президенти вазифаларини ижро этишга киришганлиги тўғрисидаги, СССРнинг айрим жойларида фавқулодда ҳолат эълон қилиш ҳақидаги, СССРда фавқулодда ҳолат давлат комитети тузилганлиги тўғрисидаги, шу комитетнинг ваколатлари ҳақидаги ҳужжатларнинг, шунингдек, мазкур комитет чиқарган ҳужжатларнинг СССР Конституциясига ва СССР қонунларига мувофиқлиги ёки мувофиқ эмаслиги тўғрисидаги масалани кўриб чиқишга қабул этиш ҳақида.

СССР Конституциявий назорат комитети СССР вице-президенти Г. И. Янаевнинг СССР Президенти вазифаларини ижро этишга киришганлиги тўғрисидаги 1991 йил 18 август Фармони билан, шу куни қабул этилган ва СССРнинг айрим жойларида фавқулодда ҳолат жорий этилганлиги, фавқулодда ҳолат давлат комитети тузилганлиги ва унга ССР Иттифоқи бутун территориясидаги барча ҳокимият ва бошқарув идоралари, мансабдор шахслар ва фуқаролар учун мажбурий бўлган қарорлар чиқариш ҳуқуқи берилганлиги маълум қилинган «Совет раҳбариятининг баёноти» билан, шунингдек СССРда фавқулодда ҳолат давлат комитети қабул этган қарорлар билан танишиб чиқиб, қуйидагиларни таъкидлайди: Мазкур ҳужжатлар СССР конституциявий тузумига ва, жумладан СССР Конституциясининг 2, 4, 6, 7, 91, 108, 113-моддаларида, 127/3 моддасининг 15-бандида, 127/6 ва 127/7-моддаларида кўзда тутилган СССРда давлат ҳокимиятини амалга ошириш тартибига, шунингдек, СССР фуқароларининг асосий ҳуқуқлари ва эркинликларига бевосита тааллуқлидир. Бу эса СССР Конституциясининг 127-моддасига ва СССРда конституциявий назорат тўғрисидаги қонунга мувофиқ давлат идоралари ва жамоат ташкилотларининг ҳужжатлари СССР Конституциясига мувофиқлигини таъминлаши лозим бўлган СССР Конституциявий назорат комитетининг зиммасига фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳамда совет жамиятининг демократик негизларини қўриқлаш, мазкур ҳужжатларни ҳуқуқий жиҳатдан таҳлил этиш мажбуриятини юклайди.

СССР Конституциявий назорат комитети **қарор қилади:**

1. СССР Президенти ваколатларини СССР вице-президентига ўтказиш тўғрисида, СССРнинг айрим жойларида фавқулодда ҳолат жорий қилиш тўғрисида, СССРда фавқулодда ҳолат давлат комитетини тузиш тўғрисида, шу комитетнинг ваколатлари ҳақида 1991 йил 18 августда чиқарилган ҳужжатларни, шунингдек мазкур комитет чиқарган ҳужжатларни ўз ташаббуси билан кўриб чиқиш учун қабул қилсин.

2. Мамлакатда вужудга келган вазиятнинг фавқулодда тусини ҳисобга олиб, бу масала жуда қисқа муддатларда кўриб чиқиш зарур, деб ҳисоблансин.

СССР Конституциявий назорат комитетининг раиси
С. АЛЕКСЕЕВ.

ҚОНУНИЙ ҲОКИМИЯТНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАБ

Биз ўзимизни собиқ деб ҳисобламаймиз, деди СССР Президентининг ёрдамчиси В. Игнатенко 21 август куни Москвада журналистлар билан учрашувда.

СССР илмий-саноат уюшмасининг президенти, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССР халқ депутати А. Вольский журналистлар ҳузурида баёнот берди.

19 августга ўтар кечаси М. С. Горбачев зўравонлик билан ҳокимиятдан четлаштирилган эди, деб таъкидлади у. Бир гуруҳ шахслар давлат бошлиғини ҳақиқатда яккалаб қўйиб, ундан фавқулодда ҳолат жорий этиш тўғрисидаги Фармонни имзолашни талаб қилдилар. СССР Президенти бундай қилишдан бош тортди.

Гўё М. С. Горбачев бетоб ва иш қобилятини йўқотган, деган гапни А. Вольский уйдирма деб атади ва буни 18 август, якшанба куни тушдан кейин ўзининг М. С. Горбачев билан телефон орқали суҳбатлашганлиги асосида исботлаб берди. СССР Президенти унинг дала ҳовлисига оддий шаҳар телефони орқали сим қоққан. Суҳбат чоғида Михаил Сергеевич эски бодини ҳисобга олмаганда, ўзини яхши ҳис қилаётганини айтган. «ФҲДКнинг кўпгина аъзолари бундан кўра жиддийроқ касал эканликларини биламан», деди А. Вольский. Мен СССР Президентини қатъиятсизликда, изчил эмасликда, кадрлар танлашда қўпол хатоларга йўл қўйишда неча марталаб танқид қилганман, деб таъкидлади у. Рўй берган бу ҳодисани у М. С. Горбачевнинг кадр танлашдаги хатоларидан бирининг далили, деб таърифлади. «Муаммоларни ҳал қилиш керак, аммо танклар ёрдамида эмас! Зўравонлик руҳидаги ислоҳотлар ҳеч бир яхшилик келтирмайди. Бундай хатти-ҳаракатлар мамлакатни фуқаролар уруши ёқасига олиб бориб қўяди».

Шу гапларга биноан М. С. Горбачевнинг хавфсизлиги ва соғлиғи учун бутун масъулият ФҲДК аъзолари зиммасига тушади, деган фикр билдирилди.

СССР халқ депутати сифатида ва халқ депутатларининг илмий-саноат гуруҳи номидан А. Вольский СССР халқ депутатларининг фавқулодда Съездини дарҳол чақиришни талаб қилди ва унда М. С. Горбачев, албатта, нутқ сўзлаши кераклигини айтди.

У Хавфсизлик Кенгаши аъзоларини СССР Конституцияси томонидан ўз зиммаларига юкланган вазифаларни бажаришга ва тангликни бартараф этиб, қонуний ҳокимиятни тиклаш йўлидаги ҳаракатларни мувофиқлаштириш учун зарур масъулиятни ўз зиммаларига олишга чақирди.

КПСС Марказий Комитети шаънига тўнтаришнинг ғайриконституциявий тусда эканлигини қоралаш, партияни ҳар қандай шубҳа-гумондан халос этиш талаби айтилди.

Е. Примаков, В. Бакатин ва А. Вольский республикаларнинг раҳбарларига мурожаат этиб, М. С. Горбачев иштирокида дарҳол Федерация Кенгашининг шошилинч мажлисини ўтказишни таклиф қилдилар. Улар ФҲДКни бундан буён қон тўкилишига асло йўл қўймасликка, фуқароларча мардлик кўрсатиб, ўзларини ўзлари тарқатиб юборишга ва ҳокимиятни зудлик билан мамлакат Президентига қайтариб беришга чақирдилар.

Хавфсизлик Кенгашининг аъзоси Е. Примаков А. Вольскийнинг фикрига қўшилиб, ФҲДК қатнашчиларининг СССР Президентини яккалаб қўйиш ва ҳокимиятни ўз қўлларига олишга уриниши очиқдан-очиқ ғайриқонуний, ғайриконституциявий тусда эканини таъкидлади. Яна бир неча соатдан кейин И. Силаев, А. Руцкий, В. Бакатин ва Н. Столяров билан бирга Москвадан М. С. Горбачев билан учрашиш учун Қримга жўнаб кетамиз, деди у. «Президентни 18 августгача қандай соғлом бўлса, шундай ҳолда кўришдан умидвормиз».

Е. Примаков яна айтдики, мен Г. Янаев билан учрашган вақтимда у, Армияни Москва ва СССРнинг бошқа шаҳарлари кўчаларидан олиб чиқиб кетиш ҳақида қарор қабул қилинди, деб мени ишонтирмоқчи бўлди. Бироқ воқеаларни конституциявий изга қайтариш учун ҳали кўп иш қилиниши керак.

Биз икки кундан бери М. Горбачев билан учрашишни талаб қилиб келяпмиз, деди Хавфсизлик Кенгашининг аъзоси В. Бакатин. Ҳозирги шароитда СССР Олий Советининг аъзоларини «гап-сўзларга учмай, фавқулодда ҳолатни бекор қилиш» кераклигига ишонтириш муҳимдир, деди у. Шу билан бирга у, қон тўкилишига йўл қўймай конституциявий меъёрларни тиклаш учун курашиш зарур, деб таъкидлади.

Қримда М. Горбачев билан ёнма-ён дам олган СССР Президентининг ёрдамчиси Г. Шахназаров ўтган якшанба куни Горбачевни соғ-саломат кўрганини тасдиқлади. 18 август соат 16.00 да телефон орқали гаплашганимда Президент Иттифоқ Шартномасини имзолаш маросимида қатнашиш учун Москвага учиб боришга тайёрлигини билдирди, деди у. Шундан кейин орадаги алоқа узилди.

А. Вольский журналистларнинг саволларига жавоб қайтариб, гўё М. Горбачев тайёрланаётган тўнтаришдан аввалдан хабардор эди, деб зўр бериб тарқатилаётган миш-мишларни рад қилди. Президентнинг олдига қатъий талаб қўйилди. Бу талабни у қабул қилмади, деди А. Вольский.

Тўнтариш хавфи ўтиб кетди, деб ҳисоблай олмаймиз, журналистлар билан учрашув мана шундай ташвишли оҳангда тугади.

Т. ЗАМЯТИНА,
В. ЕГОРОВ,
ТАСС мухбирлари.

МАМЛАКАТДАГИ АҲВОЛ ТЎҒРИСИДА

СССР Бош вазирининг биринчи ўринбосари В. И. Шчербаков 21 август куни кечқурун совет ва чет эл журналистларига мамлакатдаги аҳвол тўғрисида ахборот берди. У ҳозиргина Вазирлар Маҳкамаси Раёсатининг мажлиси тугаганини айтиб, ҳукумат Баёнотини ўқиб эшиттирди.

СССР Вазирлар Маҳкамаси, дейилади Баёнотда, СССР Конституциясига, мамлакат қонунларига ҳамма вақт амал қилиб келди ва амал қилади, СССР Президенти М. С. Горбачев билан СССР Олий Кенгашининг кўрсатмаларини тўла бажаради. У ҳозирги мураккаб шароитда Вазирлар Маҳкамаси Конституцияга қатъий амал қилган ҳолда хўжаликда бош-бошдоқликка, иқтисодиётда таназзулга йўл қўймаслик учун барча зарур чораларни кўришни ўзининг асосий вазифаси, деб билади.

Ҳукумат бошлиғининг биринчи ўринбосари сиёсий ислоҳотлар йўлига амал қилиш Маҳкаманинг стратегик йўли эканини тасдиқлади. Маҳкама республикаларнинг раҳбариятлари, барча меҳнат жамоалари билан амалий ҳамкорлик қилишга умид боғлайди. Мамлакат ҳукумати барча меҳнаткашларга мурожаат этиб, улардан сиёсий масалалар совет қонунлари асосида ҳал этилиши лозимлигидан келиб чиқиб, экстремизм йўлига ўтмасликни илтимос қилди.

У шунингдек, чамаси ярим соат аввал М. С. Горбачев билан телефон орқали суҳбатлашганини ҳам айтди. Бош вазир биринчи ўринбосари журналистлар саволларига жавоб берар экан, М. С. Горбачев ишга шай турганини ва яқин кунларда, эҳтимол, бир неча соат ичида конституциявий тартиб тўла тикланишидан журналистларни хабардор қилишни сўраганини айтди.

В. И. Шчербаков таназзул кунларида Маҳкама қандай ишлагани тўғрисида батафсил гапириб берди. У, жумладан, Бош вазир В. С. Павловга СССР Президенти ўз фаолиятини давом эттириши мумкин эмаслиги тўғрисида ёлғон хабар берилганлигини маълум қилди. В. И. Шчербаковнинг сўзларига қараганда, Маҳкама бошлиғи, Фавқулодда ҳолат давлат комитети деб аталмиш комитет мажлисларида бирор марта ҳам қатнашмаган. Касаллиги сабабли Бош вазир сиёсий фаолият ва Маҳкама иши билан амалда шуғуллана олмаган.

Бош вазир ўринбосари ҳозир совет иқтисодиёти олдида турган ўта мураккаб хўжалик масалаларига алоҳида эътибор берди.

(ТАСС мухбири).

ТАШҚИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИДА ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН СУҲБАТ

Совет Иттифоқининг ташқи сиёсий йўли ўзгармайди, яъни СССР Президенти томонидан белгилаб берилган ва СССР Олий Кенгашининг энг муҳим қарорларида кўрсатилганидек бўлади. СССР ташқи ишлар вазири А. Бессмертних 21 август куни Ташқи ишлар вазирлигининг матбуот конференциясида журналистлар билан бўлган суҳбатда шу ҳақда гапирди. Дипломатия идораси ишда фақат Совет Иттифоқининг конституциявий идоралари кўрсатмаларига амал қилади ва ўзининг хизмат бурчига биноан иш тутиб, Иттифоқнинг ташқи сиёсатини амалга оширади.

СССР ташқи сиёсатда эришилган натижаларни эҳтиёт қилиб асрашга, имзоланган барча шартномалар ва битимларни қатъият билан бажаришга, ҳамжиҳатлик ва ҳамкорлик натижаларини кўпайтиришга азму қарор берган. Чет элларда Совет Иттифоқи билан бундан буёнги муносабатлар хусусида турли-туман фикр-мулоҳазалар, баъзан эса қарорлар ҳам пайдо бўлганлиги сабабли шу ҳақда гапириш зарур бўлиб қолди, деди вазир.

Президент М. С. Горбачев томонидан тайинланган ва СССР Олий Кенгаши томонидан тасдиқланган ташқи ишлар вазири сифатида мен СССРнинг миллий манфаатларига ва унинг хавфсизлигига энг яхши тарзда мос келадиган янгича тафаккур сиёсатини ўтказавераман, деди А. Бессмертних. Дунёда шу қадар кўп куч-ғайратлар билан вужудга келтирилган янги муҳитни ардоқлаб сақлаш учун ҳамма ишлар қилинади. СССР тузилган барча шартномалар ва битимларни бундан буён ҳам бажараверишниятида эканини билдиради ва бошқа давлатлар ҳам шундай қиладилар, деган фикрга асосланади.

Мен СССРдаги ислоҳотлар ва демократик ривожланиш муқаррарлигига, мамлакатда амалга оширилаётган барча ислоҳотлар ва аввало Иттифоқ Президентлиги тикланишига аминман. Бу жараён ҳозирнинг ўзидаёқ бошланди, чунки ёпиб қўйилган газеталарни чиқариш хусусидаги чеклашлар ҳозиргина бекор қилинди. Москвадаги комендантлик соати тугатилди. Мамлакат соғлом ақл-идрок ва соғлом сиёсат йўлига ўтмоқда, деди вазир.

У журналистларнинг саволларига жавоб қайтариб, ҳамма босқичларда ядро қуроли қатъий назорат қилиш топширилган идораларнинг назорати остида бўлиб келганини айтди. Вазир дипломатия соҳасидаги бутун кун тартиби ўзгаришсиз қолаверади деб ҳам таъкидлади.

В. РУНОВ,
ТАСС мухбири.

СССР ИЛМИЙ-САНОАТ УЮШМАСИДА

1. А. И. Тизяков ғайриконституциявий хатти-ҳаракатларда, жумладан ФҲДК деб аталган ташкилотни тузишда ва ҳақиқатда одамлар қурбон бўлишига олиб борган режимни жорий қилишда қатнашганлиги учун у СССР Илмий-саноат уюшмасининг вице-президенти лавозимидан олиб ташлансин ва уюшма таркибидан чиқарилсин.

2. СССР Саноат, қурилиш, транспорт ва алоқа давлат корхоналари ҳамда бирлашмалари уюшмасидан А. И. Тизяковнинг шу уюшма президенти лавозимида бўлиши ёки бўлмаслиги тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш сўралсин.

СССР Илмий-саноат уюшмаси бошқарувининг бюроси.

ФАВҚУЛОДДА ҲОЛАТ ДАВЛАТ КОМИТЕТИ АЪЗОЛАРИГА ҚАРШИ ЖИНОИЙ ИШ ҚЎЗҒАТИЛДИ

Давлат тўнтаришида қатнашган собиқ фавқулодда ҳолат давлат комитетининг аъзоларига қарши РСФСР прокуратураси жиноий иш қўзғатди, деб хабар қилди республика бош прокурори В. Г. Степанков 22 август куни Москвада ўтаётган РСФСР Олий Кенгашининг фавқулодда сессиясида. У жумладан бундай деди:

— Кеча, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари шаънига айтилган танқидий гапларга қарамай, мен тактик нуқтаи назардан жавоб бера олмаган эдим. Кеча Россия прокуратураси жиноий иш қўзғатганди, лекин биз бу ҳақда гапирмадик. Фаросдан самолёт келиши биланоқ аэропортда Крючков ушланиб ҳибсга олинди ва ҳозир қамоқда ётибди. Бунга Россия бош прокурори рухсат берди. Бошқа самолётда учиб келган Язов билан Тизяков ҳам ҳибсга олиниб, қамоқхонага келтирилди. Ҳозир улар тергов қилинмоқда.

Собиқ вице-президенти Янаевнинг хонасида ўтказилган тинтув тугади. У Россия прокуратурасига олиб келинди, уни сўроқ қилишмоқда ва қамаш учун рухсат берилди. Бундан ташқари ҳозир бу комитетнинг бошқа аъзоси Бакланов ҳам тергов қилинмоқда, Пугони ҳибсга олиш операциясини тугатишнинг имкони бўлмади. Унинг уйига киришга ҳаракат қилинганида СССР ички ишлар вазири ўз жонига қасд қилди. Унинг хотини ҳам ўзини қаттиқ ярадор қилди ва оғир аҳволда касалхонага келтирилди.

Павлов касалхонада ётибди, Стародубцев Москвадан ташқарида юрибди. Уларни чақириб, тергов қилиш чораси кўрилади.

РСФСР прокуратураси терговни давом эттирмоқда. Унинг натижалари ошкор қилинади.

И. НОВИКОВ,
Н. СТЕПАНЧЕНКО,
РОСТАСС мухбирлари.

АВГУСТНИНГ УЧ КУНИ

Мамлакатимизда ўтган уч кун ичида рўй берган воқеаларга атрофлича баҳо бериш учун ҳали вақт эрта эканлиги кўриниб турибди. Чунки, бу воқеалар шу қадар тез ривожландики, киши ҳайрон қолади. Бироқ кейинги хабарлар таҳлили СССР Президенти М. С. Горбачевни ғайриконституциявий олиб ташлашга уриниш ва фавқулодда ҳолат режимини жорий этишга уриниш амалга ошмади, лекин воқеаларнинг бу қадар ривожланиш хавфи ҳали тугагани йўқ ва хотиржамликка берилиш учун асос ҳам йўқ, деб хулоса чиқариш имконини беради.

Ҳали кўпгина саволларга, энг аввало, содир бўлган ҳодисада ким айбдор, деган саволга жавоб бериш керак бўлади. Лекин қайта қуриш тарихида бу қадар бурилиш ясаган сабаблар ҳақида гапирадиган бўлсак, умуман манзара етарли даражада равшан кўринади. Кўп йиллар давомида тўпланиб қолган танглик ҳолатларини бартараф этаётган жамият дуч келган мураккаб муаммолар бор ва улар сақланиб қолмоқда. Бу бозор муносабатларига ўтиш даврида иқтисодиёт бошидан кечираётган ниҳоятда ўткир вазият, миллатлараро можаролар, сиёсий ва ижтимоий соҳада рўй бераётган хилма-хил жараёнлар, ижтимоий тангликнинг юқори даражада сақланиб қолаётганидир.

Мазкур муаммоларни демократик ривожланиш йўлида, сиёсатни марказлаштириш негизида ҳал этиш, аслида тангликни тугатишнинг бирдан-бир имкониятидир. Президент Горбачев ана шу йўлнинг доимий тарафдори бўлиб келди. Афсуски, сиёсий жабҳанинг ҳар икки томонидаги ўта радикаллар буни тушунмадилар ва назаримда, ҳалигача тушуна олмаяптилар. Бир-бири билан курашаётган икки томон вазиятни кескинлаштириб юборди. Уларнинг ҳар бири бир-бирининг нафсониятига тегди. Натижада томонларнинг бирида портлашга сабаб бўлган «қалтис масса» вужудга келди.

СССР Президентини ҳокимиятдан четлатишга уринишдан олдин рўй берган воқеалар ривожининг умумий кўриниши ана шундан иборат. Бу жиҳатдан 20 августдан амал қила бошлаши лозим бўлган Иттифоқ шартномасига ҳам «ўнгдан», ҳам «сўлдан» бўлган муносабат ёрқин мисол бўлди. Ғайриконституциявий ҳаракатлар бошлаш санаси ҳам бежиз танланмаган эди.

Шартнома жамиятимизда юзага келган янги сиёсий воқеликни, ҳозирча ҳали жуда мўрт бўлган тотуваликни анча мустаҳкамлаган, Иттифоқимизнинг олға силжиши, иқтисодий ва сиёсий маконни кенгайтириш учун пойдевор яратган бўлур эди. Лекин бу ўз умрини ўтаб бўлган унитаризм орзулари билан видолашишни билдирарди. 19 августдаги воқеалар гарчи тўнтариш муаллифлари ҳамда унинг ижрочилари таназзулни бартараф этишдек яхши ниятга асосланган бўлишлари истисно этилмаса ҳам, мозийга чекинаётган ҳокимият тизимини ҳарбий куч ёрдамида қутқариб қолишга интилиш бўлди.

Хўш, мамлакатимиз ривожланишининг ўзига хос хусусиятини ўзгартиришга уриниш нима сабабдан муваффақият қозонмади? Бунда СССР ва иттифоқдош республикалар халқ депутатларининг қатъий мавқеи, РСФСР раҳбариятининг саъй-ҳаракатлари ҳамда демократия ғалабаларини ҳимоя қилишга отланган минглаб кишиларнинг қўллаб-қувватлаши катта аҳамиятга эга бўлди, албатта. Бироқ қайта қуриш йилларида жамиятнинг ўзи жиддий тарзда ўзгаргани асосий омил бўлиб кўринмоқда. Ана шу сифат ўзгаришлари фавқулодда ҳолат уруғлари униб чиқишига йўл қўймайди, тарих ғилдиракларини орқага сурмоқчи бўлганларнинг тазйиқига чидаш бериб, уларнинг йўлига ғов ташлайди. Ўз-ўзидан маълумки, янгиланиш йўлида бизни турли-туман кутилмаган ҳодисалар таъқиб этмаслигига кафолат йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас.

Лекин ўтган уч кундаги воқеалар муайян тарздаги умидворлик учун асос беради.

Яқин кунлар ичида нималар қилиниши керак? Энг аввало, қонуний давлат бошлиғи — СССР Президенти М. С. Горбачевнинг конституциявий вазифаларини тўла ҳажмда тиклаш зарур. Мамлакат Қуролли Кучларига Олий бош қўмондонлик қилиш ҳуқуқи унга ва фақат унга тегишлидир. Фақат у СССР Конституцияси ўзига берган ваколатлар доирасида ҳокимиятга тўла-тўкис раҳбарлик қилиши мумкин ва шундай қилиши лозим. Бошқа ҳеч ким бундай қилолмайди. Менинг назаримда, масаланинг яна бир муҳим жиҳати бор: «соғайиш», фавқулодда ҳолат тартибининг оғир оқибатларидан чиқиш жараёнида баъзиларнинг экстремизми бошқа жабҳадаги ўта радикализм билан алмашмаслиги учун эҳтиросларнинг устун келишига йўл қўймаслик керак. Август ойидаги таназзул кунларининг сабоғи бизга қаттиқ огоҳлантириш бўлмоғи зарур.

Бу борада Ғарбнинг тутган йўли алоҳида мавзудир. Жаҳон ҳамжамияти фавқулодда ҳолат жорий этилишига амалда якдиллик билан салбий муносабат билдирди. Эндигина йўлга тушаётган амалий ҳамкорликни тўхтатиб қўйиш юзасидан аниқ чора-тадбирлар ҳам кўрила бошланди. Айни вақтда ислоҳотларни амалга оширишда Горбачевга ёрдам беришга шошилмаган кишилар рўй берган воқеалар учун айбни қисман бўлсада ўз зиммасига олишга бирор асос бор ёки йўқлиги устида ўйламаслик мумкин эмас. Ғарб мамлакатларида қўшимча «қуролланиш» борасида кўрилган баъзи тадбирлар консерватив кучлар фойдаланиши ва уларнинг СССР Президентига тазйиқ ўтказиши учун йўл очиб бермадими, ахир? Юз берган таназзулни бартараф этишнинг энг яхши усули Совет Иттифоқидаги демократик ислоҳотларни Ғарб мамлакатлари фақат маънавий жиҳатдан қўллашигина эмас, айни вақтда ўзаро фойдали моддий ёрдам кўрсатишини, қурол-яроғлар миқдорини камайтириш учун келишган ҳолда ҳаракат қилишни янада кучайтиришдан ҳам иборат. Бунда август ойидаги уч кун ичида чиқарилган сабоқ жиддий таҳлил ҳамда амалий хулосалар чиқариш учун асос бўлмоғи лозим.

Сергей КОЛЕСНИКОВ,
ТАСС сиёсий шарҳловчиси.

МЕЪРОЖ

ЖУМҲУРИЯТДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ПАХТАКОР ОТАҚУЛ ҲУСАНОВНИНГ ИЗТИРОБ ВА СЕВИНЧЛАРИ

Шу йил 1 август куни Самарқанддаги вилоят рўзномасида «Юртни севганнинг юзи ёруғ» сарлавҳали мақола босилди. Мақола муаллифи, жумҳуриятда таниқли деҳқонлардан бири, «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган пахтакор» Отақул Ҳусанов жамоа хўжалиги бошқаруви раислиги лавозимига тикланишдан ўз ихтиёри билан воз кечганлигини ёзади...

Мақола вилоят аҳлининг диққатини ўзига дарҳол жалб этди. Чунки Зарафшон воҳасида бу одамни танимайдиган киши кам топилади. Бунинг устига «Отақул Ҳусановдек одам ҳам қамалибди-я» деган таассуф ва таажжубга тўла гаплар тарқалганига ҳам айтарлик кўп вақт ўтган эмасди.

Отақул Ҳусанов ҳам қамалди... Шунда мен таназзул ҳақида қатағон йилларида миллатнинг гулидан айрилган, ярим асрдан зиёд вақт ичида эндигина янги авлодни камол топтириб енгил нафас олаётган халқнинг такрорий инқирози борасида мудҳиш ўйлар сурдим. Зеро, ҳақиқат ва адолат мезони ўзгарди. Минглар, ўн минглар толеининг тарозиси яна қаттол қўлларга топширилди. Шунда мен бу одамнинг оддий ва равшан ҳаёт йўлини такрор-такрор таҳлил этиб «таназзул боисини», илдизини топишга уриндим.

Ярим аср муқаддам. Чимбой қишлоғи. Тельман номли жамоа хўжалиги умумий йиғилиши.

— Ўзимизнинг Отақулни раис қилиб сайлайлик. Саводли, меҳнаткаш, серғайрат йигит. Ишончимизни оқлайди...

Ишончни оқлаш эса қуруқ гап билан бўлмасди. Ҳали уруш тугамаган. Хўжаликларда хотин-халаж, болалару кексалар қолган. Бунинг устига Отақулнинг ўзи яқиндагина госпиталдан келган соғлигини буткул тиклаб олгани йўқ. Ҳар қалай унинг кўнглида эртанги ёруғ кунларга умид бор эди. Ана шу умид бошқалар қалбидаги орзуларга туртки бўлди. Хўжалик аҳли қийин дамларни мардона енгди. Дарғом каналидан сув чиқарилиб Чимбой даштлари ўзлаштирилди. Пахта ҳосилдорлиги ошди. Қўшни майда хўжаликлар ҳам қўшилиб Тельман номли колхоз пахта, ғалла, чорва, қоракўл тери берадиган йирик, бадавлат хўжаликка айланди.

Орадан роппа-роса қирқ йил ўтиб, унинг бошига қора кунлар тушган кезларда ўша умид қалбини тарк...

Йўқ! Умид энг охирида, энг сўнгги дақиқада ўлади, дейдилар. Отақул ота неча ўн йиллар давомида, неча ўн минглар заҳмати эвазига тикланган иморат бир зарб билан яксон этилиши мумкинлигига ишонмади. Юрт боши узра кўланка солган ғубор тарқалишини, мусаффо эпкинлари эсишини тоқат билан кутди. Оғир дамларда эса умрининг энг ёруғ, сурурли дамларини эслашга ҳаракат қилди.

Эслашга арзигулик хотиралар эса бор эди. Лоақал олтмишинчи йилларда у раислик қилган колхозда вилоят хўжаликлари раҳбарларига таълим берадиган курслар очилгани, бу курсларга Отақул Ҳусанов директор бўлганини хотирласа қанча-қанча касбдошлари кўз ўнгига келади. Бошқача айтганда ўша чоғда вилоятдаги ҳамкасбларининг аксарияти унга «домла, устоз», деб мурожаат қилишарди.

Тақдир тақозосини қарангки, собиқ Тельман номли (кейинчалик «Чимбойобод») хўжалик саркори орадан йигирма йил ўтгач, районнинг бошқа мавзеида жойлашган яна бир Тельман номли колхозга раис бўлиб келди. Бу орада «Чимбойобод» колхози жумҳуриятда донг таратиб, Отақул Ҳусанов СССР Олий Совети депутатлигига сайланган, сўнгра қолоқ хўжалик Ленин номли колхозга раисликка сайланиб, уч-тўрт йилда уни ҳам пешқадамлар сафига олиб чиққан, ажойиб посёлка қурган, иккита Ленин орденига муносиб кўрилган, ёши олтмишни қоралаб, пенсияга чиқишни мўлжаллаб юрганди.

Етмишинчи йилларнинг боши эди. Самарқанд вилоят партия қўмитасининг ўша пайтдаги биринчи котиби, таниқли иқтисодчи олим Саид Нўъмонович Усмонов Отақул ака билан батафсил суҳбатлашди.

— Майли, Сизга жавоб берамиз, дам оласиз, — деди биринчи котиб жилмайиб. — Фақат... икки йилдан кейин. Мана шу икки йилда Каттақўрғондаги Тельман колхозини кўтариб берасиз. Билимингиз, тажрибангиздан фойдаланишимиз керак-да, ахир. Қолаверса ҳали бир йигитча ғайратингиз бор. — Кейин жиддийлашди. — Илтимос. Фақат икки йил...

Икки йил ўтди. Хўжалик ялпи ҳосилни, ҳосилдорликни икки баравар оширди. Довруғи ошди. Эл фаровонлиги, ободончилик юксалди. СССР Олий Совети депутати Ҳаким Қобилов, Ўзбекистон ССР Олий Совети депутати Норхол Саматова сингари донгдор кишилар, Ленин ордени соҳиблари, Марказком аъзолари етишиб чиқишди...

Ўн икки йилдан сўнг, 1985 йилда унинг устидан жиноий иш қўзғатилди. «Пахта иши» деган улкан гирдоб уни ҳам ўз домига тортди. Унинг иродаси букилмади, умиди сўнмади. Фақат... Фақат алам қилди. Қалби изтиробга тўлди. Дилига яна бир ғам тушди. Ахир қирқ йилдан зиёд раҳбар бўлиб, уч хўжаликни оёққа турғазиб, ақалли шахсий ҳовли-жой қилмаган. Ҳамиша колхознинг хонадонида яшаб келган инсонни-я?! Наҳот бир умр заҳмат чекиб, ўн фарзандни вояга етказиб, ёши саксонни қоралаганда кампири Ҳикмат буви кўчада қолса? Фарзандлари-ку дар қолдиришмайди. Лекин «ўз уйинг, ўлан тўшагинг»дан айрилишдан оғир савдо борми дунёда.

Ўша дамларда ўзига «Ҳой, Отақул яхшилаб эслачи, балким қайдадир, қачондир янглишгандирсан, кўпнинг ҳақига хиёнат қилган жойинг бордир» деб такрор-такрор азобли саволлар берар, жавобини ўзи яхши билгани, виждони тозалиги, узоқ йил қўшни колхозда кўпкарига баковул бўлиб бир қамчи олганида икки йил қийналиб, уялиб юргани учун баттар ўртанарди. «Гадой эшикдан бир ўтмасин, дерди у. Бир ўтса, кейин тўхтамайди».

Унга икки йил шартли жазо беришди. Партия сафидан ўчиришди. «Адолатсизлик, ҳақсизлик вужудни ўртайди, бошингни қаерга уришни билмай тўлғанасан. Ўшанда «бошқалар билмаса ҳам кимлигимни элим билади-ку», деган бир митти умид учқуни кўнглини ёритади. Юрагига далда беради.

...Отақул аканинг мақоласида унинг ўз вазифасига қайта тикланишдан воз кечганлиги ҳақида ўқиб, дастлаб «орияти қўзғаганмикан, хафагарчиликни унутолмаганмикан; кечиролмаётганмикан» деган андиша кўнглимдан ўтди. Мақолани яна бир қур синчиклаб ўқидим.

«Мана бугун ҳақ жойида қарор топди. Мен жумҳуриятимиз Президенти ва ҳукуматимиз юритаётган сиёсатдан розиман. Ноҳақ айбланган минглаб пахтакорлар сингари бизга ва мен билан «жавобгарликка тортилган» Исмат Ашуров, Омон Ражабов (марҳум), Шариф Тоғаевга тўнкалган айбномалар бекор қилинди. Ўзбекистон ССР Олий суди қарори билан тўла оқландик. Мен ҳамюртларимдан, бирга ишлаган кишилардан мингдан-минг розиман. Олий суд ажримида мен ва менга ўхшаган ноҳақ жабрланганларга етказилган моддий зарар тўланиб, уларни аввалги ишларига тиклаш масаласи қўйилибди. Минг раҳмат. Ҳақиқат тантана қилиб, эзгулик рўёбга чиққанидан хурсандмиз. Лекин мен қайта тавсия этилган лавозимимдан воз кечаман. Колхозчилардан йиғилиш бўлса номзодимни овозга қўймасликларини сўрайман. Қўлимдан келганча ёрдам ва маслаҳатимни аямайман. Хўжаликни эса энди навқирон ёшлар бошқарсин.

Бу сўзлардаги самимият дилимдаги гумонларни тарқатди. Жамоа хўжалигига бориб, Отақул акани суюкли шогирди — ҳозирги раис Раҳматулла Иброҳимов билан қизғин суҳбат устида учратиб, мунозарага шерик бўлдим, фикр алмашдим.

— Отақул ака суюкли устозим, — деди Раҳматулла Иброҳимов. — У кишининг қўлида ишлаб, тарбиясини олиб, вояга етганман. Қолаверса райондаги уста пахтакорлар, раҳбар ходимларнинг аксарияти ҳам у кишининг шогирдлари. Шу боис биз унинг ҳар бир сўзини, маслаҳатини, тавсиясини жон қулоғимиз билан тинглаймиз, амал қиламиз. У киши ҳамиша ёнимизда, пири комилимиз бўлиб, эзгу ишларимизга бош-қош бўлиб юраверадилар.

Мулоҳазалар мағзини чақиб, севиниб қалбимда узоқ вақтдан бери йўқотганим ҳис, соғинганим туйғу ярақлаб кетганини туйдим. Қадриятларини қайта таниётган, алҳол чинакам эъзозлаётган, ўзлигини англаётган халқ юксалувининг олий нуқтаси — Меърожи ҳали олдинда. Бу юксакликка уни Отақул ака сингари оддий ва табаррук инсонларнинг саксон ёшни писанд этмаган ҳамон тик ва мағрур елкалари, унинг қаноатига кириб, улуғ ишларини садоқат билон давом эттираётган алпқомат ўғлонларнинг осмон қадар мағрур кўкси кўтаражак.

Ҳабиб ТЕМИР.

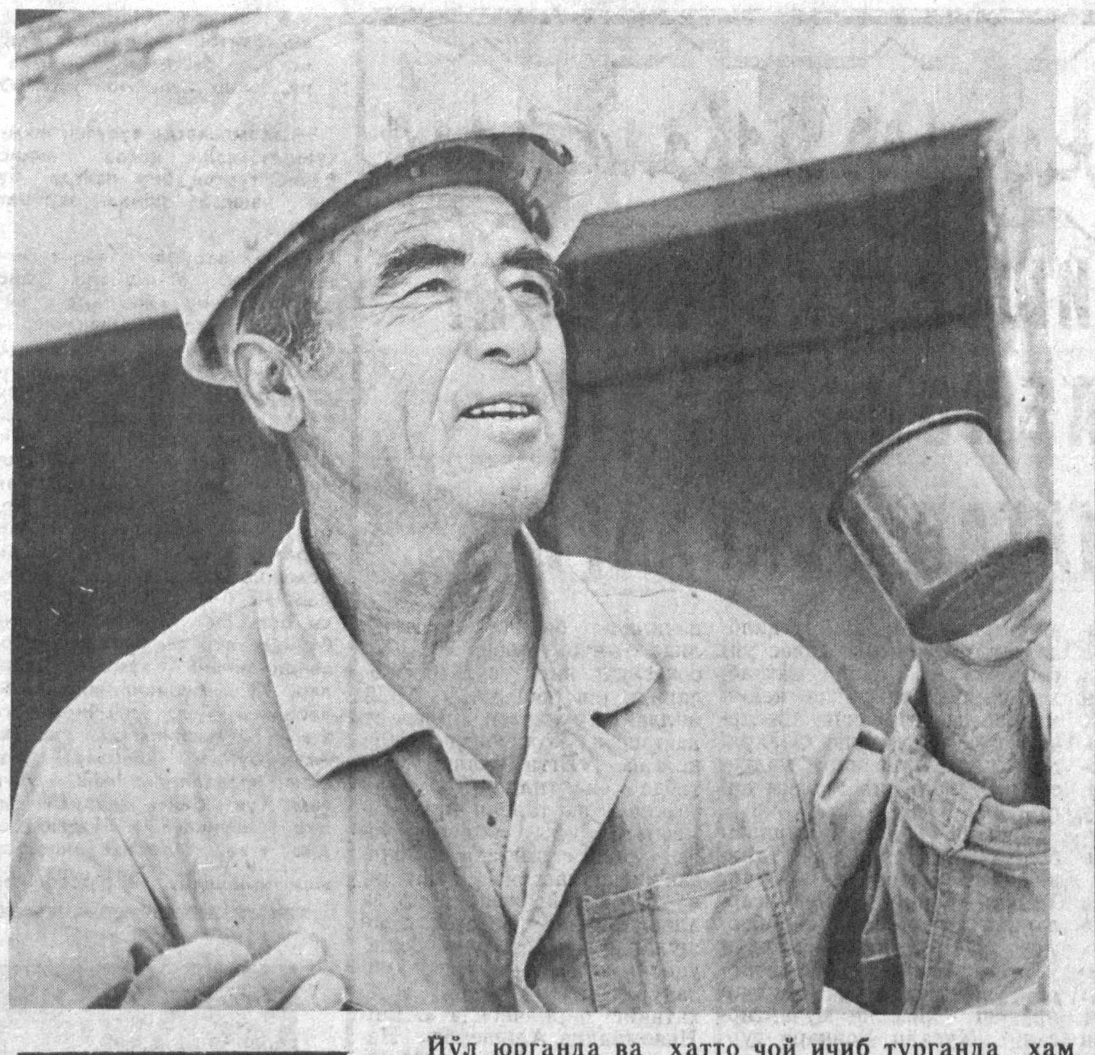

Йўл юрганда ва ҳатто чой ичиб турганда ҳам қурувчиларнинг нигоҳлари беихтиёр саф тортиб турган биноларга қадалаверади. Бу уларнинг ўз касбларига бўлган меҳр-муҳаббатларидан далолат бериб туриши шак-шубҳасиздир. Эгамберди Кенжаевнинг бу касбни эъзозлай бошлаганига ўттиз йилдан ошди. Ўзининг маҳорати билан «ТашГРЭСстрой» жамоасининг фахрига айланди. Ибратли меҳнати инобатга олиниб, «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган қурувчи» ва «Меҳнат ветерани» нишонлари билан тақдирланди.

СУРАТДА: Эгамберди Кенжаевни кўриб турибсиз.

Р. АЛЬБЕКОВ олган сурат.

Хатлардан сатрлар

ЧОРТОҚ. «Нанай» давлат хўжалиги марказида «Ёшлик» қаҳвахонаси, саноат моллари дўкони аҳолига хизмат кўрсата бошлади.

А. АСРОРОВ.

* * *

ОҚОЛТИН. Халқ депутатлари район совети ижроия комитети қошидаги атамашунослик комиссияси илгари пала-партиш номланган жойлар масаласини кўриб чиқди. Бундан кейин райондаги Абдалин, «СССР 60 йиллиги», «Партия XXIII съезди» давлат хўжаликлари А. Тоиров, «Андижон», «Сардоба» деб аталади.

М. БЎЛТАКОВ.

* * *

СЎЗОҚ. Машҳур Дакан полвон (Исроил Исроилов)нинг хотираси абадийлаштирилди. У туғилиб ўсган кўчага полвон номи берилди.

Р. УСМОНОВ.

ФОЙДАЛИ ҚАДАМ

КОМСОМОЛОБОД. Техника таъминоти ва таъмирлаш жамоаси йиллар давомидаги «анъана»ни бузиб техника эҳтиёт қисмлари билан биргаликда аҳолидан мева-чева қабул қила бошлади. Жамоа бозор иқтисодиётига ўтилгач ана шундай йўл тутди. Сабаби бу ерда мева-сабзавот, қовун-тарвузлардан консерва, шарбат тайёрловчи кичик корхона ишга тушган. У йилига 1 миллион 500 минг шартли банка консерва маҳсулотлари тайёрлаш қувватига эга. Корхонада 12 нафар ишчи меҳнат қилаяпти. Мақсад бирлашманинг иқтисодий аҳволини яхшилаш, меҳнаткашларга янги ва сархил тузланган маҳсулотлар етказиб бериш. Қисқа вақт ичида корхонада 3 минг шартли банка маҳсулот ишлаб чиқарилди. Район совети мутасаддилари бундай корхоналарни кўпайтиришга ҳаракат қилишаяпти.

Янги ўқув йили арафасида

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида Тошкент олий ўқув юртлари, техникумларнинг раҳбарлари ва партия камитетлари котиблари билан учрашув бўлиб ўтди. Йиғинда тўлақонли ўқув-тарбия жараёнини ташкил этиш учун барча зарур шарт-шароитни яратиб бериш йўллари ва воситалари, ўқув юртларини кузги-қишки даврда иш олиб боришга тайёрлаш, ўқувчи ёшларни ижтимоий ҳимоялаш чоралари мажмуини амалга ошириш ҳақида ишчанлик руҳида суҳбатлашиб олинди.

Ректоратлар, кафедралар, ўқитувчилар куч-ғайратини бозор иқтисодиётининг юксак талабларини ҳисобга олган ҳолда ўқув-тарбия жараёнини сифат жиҳатидан такомиллаштиришга қаратиш муҳимдир. Бу талаблар бўлажак мутахассисларга ҳам, уларнинг мураббийларига ҳам бирдай тааллуқлидир.

Республика олий ўқув юртлари ва техникумларига қабул имтиҳонлари ниҳоясига етди. Биринчи курсга пухта тайёргарлик кўрган йигит ва қизлар келишди, уларнинг аксарияти нишондорлар, фанлар бўйича олимпиадаларнинг ғолиблари, қобилиятли болалар учун очилган мактабларни битириб чиққанлардир. Қабул якунларини атрофлича таҳлил этиш, келаси йилда ўқув юртларига истеъдодли ёшларни танлашга янгича ёндашувларни белгилаб олиш муҳим аҳамият касб этади.

«Ўзбекистон ССРнинг давлат тили тўғрисида»ги қонунни амалга ошириш, рус тилини ўрганишни йўлга қўйиш ўқув юртларининг аввалгидек диққат марказида туриши керакки, бу республиканинг ташқи иқтисодий фаолияти кенгайиб бораётган, хорижий тилларга эҳтиёж кучаётган шароитда айниқса муҳимдир.

Миллий иноқликни, миллатлараро маданият, талабалар ва ўқувчиларнинг фуқаролик хислатларини шакллантириш бутун ўқув-тарбия ишлари марказига қўйилиши лозим. Ўзбекистоннинг энг яхши олий ўқув юртлари ва техникумлари тажрибасининг кўрсатишича, бўлажак мутахассислар ўқув, касб-кор тайёргарлиги, турмуш ва дам олишни уюштиришга доир кўпгина масалаларни мустақил ва ижодий ҳал эта оладилар. Маъмурият ва жамоат ташкилотлари бундай ижтимоий фаолликни рўёбга чиқариш учун зарур шарт-шароитларни вужудга келтиришлари керак.

Бугунги кунда ҳар бир жамоада осойишталик, ишчанлик вазияти бўлиши, интизом ва уюшқоқлик, ўқув машғулотларининг, олий ўқув юртлари ва техникумлар бутун ҳаётининг аниқ мароми таъминланиши ҳар қачонгидан кўра муҳимроқдир. Бунда кўп нарса ўқитувчиларнинг нуқтаи назарига, ректоратлар, ўқув юртлари дирекцияларининг партия ташкилотлари билан ўзаро оқилона ҳаракат қилишларига боғлиқ.

Учрашувни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети котиби К. Ю. Юсупов олиб борди.

Йиғинда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси раисининг ўринбосари Э. С. Самандаров нутқ сўзлади. Учрашувда ўз олий ўқув юртлари ва техникумларига эга бўлган вазирликларнинг раҳбарлари иштирок этдилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг матбуот маркази.

МАМЛАКАТ БЎЙЛАБ

КОСМОДРОМ ЁНИДА НЕФТЬ КОНИ

ОЛМАОТА. Шаҳар олимларининг Бойқўнғир космодроми яқинида жуда катта нефть-газ ҳавзаси жойлашганлиги тўғрисидаги тахминларни Қозоғистон геология-қидирув хизмати ходимлари амалда тасдиқладилар. Саҳро қаърида учта углеводород хом ашёси кони топилди. Уларнинг ҳар биридан саноатда ишлатиладиган нефть намуналари олинди. Айни вақтда харитага нефть ҳамда газ истиқболли конларидан яна бештаси киритилди. Янги нефть ҳавзаси автомобиль ва авиация бензини ишлаб чиқариш учун яроқлидир.

(ҚозТАГ—ТАСС).

ВАТАН ҲИМОЯЧИЛАРИНИ УНУТМАЙЛИК

ДРУЖКОВКА. (Донецк вилояти). «Ватан ҳимоячиларининг хотираси абадий бўлиши керак» — машинасозлар шаҳридаги бир қанча корхоналарда ана шундай шиор остида йиғилишлар ва митинглар бўлиб ўтди. Львов вилоятидаги халқ депутатлари Яваров совети маблағ йўқлиги сабабли ҳалок бўлган жангчиларнинг биродарлик қабристонидаги оловни ўчириш тўғрисида қарор қабул қилганлиги хусусида матбуотда пайдо бўлган хабарлар корхоналарнинг меҳнаткашларини ташвишга солди. Дружковкаликлар — турли партиялар, ҳаракатлар аъзоларининг, партиясизлар ва пенсионерларнинг фикри якдил бўлди: қай даражада оғир даврни бошимиздан кечирмайлик ўтган урушда озодлигимиз учун ҳалок бўлганлар хотирасини унутиб бўлмайди.

(Укринформ—ТАСС)

БИНОЛАР БЎШ ҚОЛМАЙДИ

КЕМЕРОВО. Кузнецк металлургия комбинатида янги ошхоналар ташкил этишда халқимиз уруш даврида бомбадан сақланадиган ерлар деб атаган фуқаро мудофааси иншоотларидан фойдаланила бошланди. Бу иншоотлар қурилишига кўп маблағ сарфланганлиги маълум. Энди Кузбасс фуқаро мудофааси идораларининг розилиги билан бу биноларга спорт заллари, ремонт ишлаб чиқариш устахоналари, омборлар жойлаштирилмоқда.

(ТАСС).

ҚАНДАЙ ЁРДАМ КЕРАК

Наманган вилоятининг Чуст районидаги Калинин номли колхоз ҳисобчиси Ғаффор МАННОНОВ ва меҳнат фахрийси Абдураҳмон УМРЗОҚОВнинг Тошкент районидаги «Ленин йўли» колхози раиси, Ўзбекистон ССР халқ депутати Сиддиқ МУҲАММАДЖОНОВ билан мулоқоти

Эрталаб дала ва боғларни айланиб идорага қайтган раис хонасига кириб, энди ўлтирган ҳам эдики, эшик очилиб, икки нотаниш киши кўринди.

— Мумкинми? Ассалому алайкум, раис бува.

— Ваалайкум ассалом, — раис уларга пешвоз чиқа бошлади, — келинглар, келинглар.

Ўрта яшар, қорачадан келган кишининг ортидан баланд бўйли, кекса бир одам хонага кирди. Раис улар билан эски қадрдонлардек самимий сўрашди, меҳмон бўлиб келишганини эшитиб чеҳраси ёришди.

— Энди Сиддиқ ака, — деб гап бошлади ҳисобчи, — колхозингиз довруғини эшитганмиз. Қолаверса, халқ депутатисиз. Айрим масалаларда сиз билан маслаҳатлашгани, иложи бўлса ёрдамингиздан баҳраманд бўлгани келдик.

— Жоним билан, — деди С. Муҳаммаджонов. — Қўлимдан келса, аямайман. Қани, бафуржа гаплашайлик-чи.

Котиба қиз чой олиб кирди. Самимий, очиқча суҳбат бошланди. Гурунг ҳозирги шароитда раҳбарнинг масъулияти, хўжаликни бошқариш йўллари, бозор иқтисодиёти, янги солиқ сиёсати жамоа хўжаликларини мушкул аҳволга солиб қўяётганлиги, оғир вазиятдан чиқиш учун нима қилиш зарурлиги ҳақида борди. Сиддиқ ака меҳмонлар ишлаётган колхоз тармоқлари билан қизиқди. У ерда ҳали ҳам пахта яккаҳокимлигига барҳам берилмаган экан. Хўжаликда ҳозирги пайтда 1.500 гектардан ортиқ майдонда пахта етиштирилмоқда. Бундан уч-тўрт йил илгари бироз даромад олинар эди. Эндиликда деҳқон фақат пахтанинг ўзи билан тирикчилик ўтказиши қийин бўлиб қолди. Ҳатто пудрат, ижара ҳам ёрдам бермаяпти. Бу аҳволда хўжаликни бошқариб бўлмайди. Шундай йўл тутиш кераккки, қишлоқ аҳлининг, деҳқонларнинг тирикчилиги бемалол ўтсин. Ҳозир эса улар фақат пахтага кўз тикишган. Мавсум тугагач, кўпчилик беиш қолади. Қандай қилиб пул топсам, бола-чақамни боқсам экан, деб одамлар бошқа томонларга иш қидириб кетишга мажбур бўладилар.

— Ҳақиқатан ҳам аҳвол жиддий экан, — деди Сиддиқ ака. — Сизлар ҳам эндиликда ёрдамчи хўжаликлар ташкил этсангиз, яхши бўларкан. Биз бу ишга аллақачон киришганмиз. Хўжалигимизда трикотаж буюмлар, қази ишлаб чиқариш цехлари ва бошқа ёрдамчи хўжаликлар бор. Булар асосий тармоқларимиз — сабзавот, чорвадан олинаётган даромадга қўшимча.

— Биз ҳам шу ҳақда ўйлаяпмиз, — деди Ғаффор ака. — Имконият бор. Ҳатто тайёрлов пунктини ҳам ихтиёримизга беришмоқчи. Етиштирган пахтамизни ўзимиз қайта ишлаб, тойлаб сотсак, деган ниятдамиз.

— Қилса бўладиган иш, — деди раис. — Вилоятимизда Ким Пен Хва номли колхоз бор. Эшитгандирсизлар, ўша хўжалик ўзининг пахта заводини қураяпти. Келгусида газлама ишлаб чиқариб, кийимкечак тикиш цехини кенгайтирмоқчи. Колхознинг ўз ёғ заводи бўлади, кунжара, шелухани чорвасига едиради. Қани энди ҳар бир хўжаликда шундай заводлар қурилса, ҳозирча бундай катта ишларга қўл уришга имконият йўқ экан, астойдил киришилса, чорвадан ҳам мўмай даромад олиш мумкин.

— Сизларда шундайми?

— Ҳа, — деди раис. — Биз хашакнинг кўпини четдан сотиб оламиз. Молимизга нисбатан емимиз кам. Атиги 200 гектарда озуқа етиштирамиз. Қолганида сабзавот, мева-чева. Сизларда эса имконият ўн чандон ортиқ, ерларингиз кўп.

— Тўғри айтасиз-ку-я, бироқ биз чорва барибир зиён келтиради, деган гапга кўникиб қолганмиз-да.

— Бу зарарли кайфият, — деди раис. — Ҳозир фермангизда сигирлар салмоғи неча фоиз.

— Ўн саккиз... Бутун бошли комплексимизда 180 бош сигир бор, холос.

— Жуда кам экан. Бизда сигирлар 60 фоизни ташкил этади. Чорвадан фойда кўраман, десанглар, фермадаги сигирларни кам деганда 400 бошга етказишларингиз керак. Қанча қўй бор?

— Бир ярим мингта.

— Уни олти-етти мингдан ошириш керак. Бизда илгари 500 бошга яқин қўй бор эди. Ҳозир 2 мингтага етказдик. Келес массиви яйловида боқаяпмиз.

— Бизда яйлов йўқ-да. Шунинг учун кўпайтиролмай турибмиз.

— Сигирлардан қанчадан сут соғиб олаяпсизлар?

— Ўртача беш-олти литрдан. Ҳатто уч литр берадиганлари ҳам бор.

— Биз ўн литр сут берадиган сигирни ушлаб турмаймиз. Давлат бир килограмм сутни 63 тийиндан сотиб олмоқда. Бу ҳозирги сарф-харажатга нисбатан кам. Шунинг учун сутни қайта ишлаш цехини қурдик. Бир кунда беш тонна сут қайта ишланиб, қаймоқ, пишлоқ, сметана, сузма тайёрланади. Булар ўз дўконимизда сотилмоқда. Шундай қилиб, бир литр сутни 1 сўм 20 тийинга турғизмоқдамиз. Минг тонна сутни қайта ишласак, 5 минг соф даромад келади. Шу ҳисобга чорвадан олинадиган фойдамиз ортиб бормоқда.

— Сизларда сигирларнинг зоти яхши-да.

— Ҳаммаси қора-ола зотли, — деди раис. — Ўзимизнинг фермамиздаги серсут зотли сигирлардан олинган урғочи бузоқларни алоҳида парваришлаб, шулар ҳисобига кўпайтирдик. Бизда четдан келтирилган биронта ҳам сигир йўқ.

— Афсуски, бизда ундай эмас, — дейишди меҳмонлар, — зотлар аралаш-қуралаш бўлиб айниб кетган.

— Албатта, бу аҳволда чорвадан фойда қилиб бўлмайди.

— Бизни ҳам шу нарса ўйлантиради-да.

— Биз ҳар йили кам деганда ферма бўйича 300 та зотли бузоқ оламиз, — деди раис. — Табиийки, ярми урғочи бўлади. Уларнинг ярмини ҳар килограмми (тирик вазнда) 6 сўмдан халққа сотамиз.

Сигирларимиз зотли бўлгани учун бузоқларини олишга ишқибозлар ҳам кўп. Ҳаммаси ихлос, меҳр туфайли бўлаяпти. Менинг айниқса мутахассисларимиз ишидан кўнглим тўқ. Шунинг учун ҳуда-беҳудага фермага бориб, у нима бўлди, бу нима бўлди, деб суриштириб юрмайман. Ҳар ойда бир марта чорвадорлар билан йиғилиш ўтказиб, бажарилган ишларни якунлаймиз. Бу ишни қатъий қилиб қўйганман. Ана шу йиғилишда кўп нарсалар ойдинлашади. Чунки очиқчасига гаплашиб оламиз. Маслаҳатлашиб, ғолибларни маънавий-моддий рағбатлантирамиз.

— Сизларга ҳавас қилса арзийди.

— Бундай ишни ҳамма жойда йўлга қўйса бўлади — деди раис, — фақат қунт, меҳр зарур.

— Шунинг учун сизларнинг ёрдамингиз, тажрибаларингизга муҳтожмиз.

— Қандай ёрдам бўлса, аямаймиз.

— Энди бошламасига бузоқдан қарашиб юборсангиз.

Раис бироз ўйланиб қолди. Чунки бу йилга мўлжалланган бузоқларнинг бир қисми тарқатиб юборилган, қолганларининг эса «эга»лари бор. Қачон оламиз, деб кўз тикиб туришибди.

Меҳмонлар бир-бирларига маъноли қараб олишди.

— Энди йўқ деманг, раис. — Сўраганнинг бир юзи, бермаганнинг икки юзи шувут бўлади, — дейдилар. Маслаҳатлашамиз, ҳеч бўлмаса, колхозчиларга тушунтирамиз-да, энди бироз сабр қилиб турасизлар, меҳмонлар қўйишмади, уларнинг раъйини қайтарсак, бўлмасди деб. Жойларингиз тайёрми?

— Ҳаммасини ҳисобга олганмиз, — дейишди меҳмонлар.

— Унда яхши. Кўнгилларингиз хотиржам бўлсин.

— Бу бошқа гап, — ҳурсанд бўлиб кетишди меҳмонлар. — Раҳмат, раис бува.

Ўша куни раис ҳузурида яна кўп соҳалар бўйича, ҳозирги шароитда қилинадиган зарур юмушлар юзасидан ўзаро фикр алмашилди. Меҳмонлар ҳужжатлар тайёрлаш ва уларни расмийлаштириш ҳақида маслаҳатлашиб олдилар.

Кўнгил кўнгилдан сув ичади, деб шуни айтадилар-да. Наманганлик деҳқонлар хўжаликнинг чорвачилик соҳасидаги тажрибаларидан, ибратли ишларидан озми-кўпми воқиф бўлиб, хўжаликларида қалашиб ётган муамоларнинг бир қисмини ҳал этишнинг йўлини топгандек анча енгил тортиб, қайтмоқда эдилар.

Аслида эса бу жамоа хўжалигида деҳқончилик, соҳибкорликда ҳам ўрганса, оммалаштирса арзийдиган ишлар қилинмоқда. Бир вақтлари колхознинг 700-800 гектардан ортиқ экин майдони бўларди. Кейинги беш йилликда бу ерларнинг деярли ярми шаҳар қурилишига олиб қўйилди. Лекин талаб-эҳтиёж эса ортиб бормоқда. Шунинг учун ҳам жамоа хўжалиги деҳқонлари илғорлар тажрибаси, меҳнатни ташкил қилишнинг замонавий усулларини қўлланиб, ялпи маҳсулот етиштиришни камайтирмасликка ҳаракат қилмоқдалар. Бунга эса бир майдондан икки-уч марта ҳосил олиш, ҳосилдорликни ошириш ҳисобига эришилмоқда. Энг муҳими — инсон омили, моддий манфаатдорлик биринчи ўринга қўйилган. Айниқса оила пудрати қўл келмоқда. Деҳқонлар ҳар бир қарич ердан самарали фойдаланишаяпти. Шу туфайли ҳар гектардан 350-400 центнердан сабзавот, 150-200 центнердан узум олинмоқда. Ана шунга яраша даромад ҳам мўл бўлаётир. Ўтган йили хўжаликда бир миллион 857 минг сўм соф даромад олинди. 1991 йилда 2 миллиондан кам бўлмайди. Даромаднинг каттагина қисми қишлоқни ободонлаштириш, ижтимоий муаммоларни ҳал этишга сарфланмоқда. Ўтган йил жамоада ҳар бир ишловчининг йиллик даромади 3.516 сўмга тўғри келди. Бир иш кунига салкам 18 сўмдан пул олинди.

Хўжалик иссиқхонаси айниқса катта фойда келтирмоқда. Бу ерда ишловчиларнинг ҳар бири йилига салкам 6 минг сўмдан даромад қилаётир. Хўжалик соҳибкорларининг довруғи довон ошган. Мазида Бойматова билан Иброҳим Нурҳожиев ўртоқлар бошлиқ узумчилик бригадалари энг юқори кўрсаткичга эришмоқдалар. Ўтган йили Бойматова бригадаси 173 минг сўм, Нурҳожиев бригадаси 120 минг сўм қўшимча даромад олди. Шундай қилиб, жамоа хўжалигида ҳар йили колхозчининг ўртача ойлик маоши 300-350 сўмга айланмоқда.

— Ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида бу оз албатта, — дейди раис. — Биз буни камида 450-500 сўмга олиб чиқишимиз керак. Бугунги мақсадимиз шунга қаратилган. Ёрдамчи цехларни шунинг учун ҳам кўпайтираяпмиз.

Авваллари деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари фақат давлатга топширилар эди. Эндиликда ҳар йили дала ноз-неъматларидан 250 тоннаси фирма магазинлари орқали аҳолига сотилмоқда. Фермада соғиб олинаётган сутнинг 248 тоннаси қайта ишланади. Мана энди ҳисоблаб чиқайлик. Агар шу маҳсулотлар харид нархида давлатга сотилса, 322 минг сўм даромад бўларди. Хўжалик деҳқончилик маҳсулотларининг бир қисмини шаҳардаги фирма магазинларида сотиш, сутни қайта ишлаб аҳолига қаймоқ, пишлоқ, сметана ҳолатида етказиб бериш туфайли 445 минг сўмга турғазди. Орадаги фарқ эса 123 минг сўм. Бу — ҳазилакам пулми?!

Хўжаликда айрим сабзавот маҳсулотлари, масалан, помидор, картошкадан кўнгилдагидек ҳосил олинмаяпти. Бунинг деҳқонга боғлиқ бўлган ва бўлмаган сабаблари бор. Шунинг учун хўжаликни узумчиликка ихтисослаштириш маъқулроқ. Шундай қилинса, суғориладиган ерларнинг кўпроқ қисмига чорва учун озуқа экинлари экилади.

Ҳозир 103 гектар ерга экиб қўйилган ток қаламчалари яхши ривожланмоқда. Келгусида токзорлар кенгаяди. Ўтган йили иссиқхонадан 1.300 тоннадан ортиқ маҳсулот олинди. Ҳар квадрат метр ҳосилдорлиги 20 килограммга тўғри келди. Бу йил ҳам ҳосилни ўтган йилдагидан камайтирмаслик, иложи бўлса кўпайтириш чоралари кўрилмоқда.

Ҳар бир ишнинг муваффақияти одамларнинг кайфиятига, демакки, уларнинг рўзғор, тирикчилик ишларидан хотиржамлигига боғлиқ. Уни амалга ошириш учун ҳар йили 153 минг сўм пул ажратилади. Бу пул кўпроқ қарияларга, ногиронларга, шунингдек янги келин-куёвларга, меҳнат ва партия фахрийларига, Улуғ Ватан уруши қатнашчилари, байналмилалчи жангчиларга ёрдам сифатида бериб турилади. Келгусида бу дастур учун ажратиладиган маблағни яна ҳам кўпайтириш мўлжалланмоқда.

Колхознинг ўз омонат кассаси очилганлиги айни муддао бўлди. Бу шундай йўл билан амалга оширилди. Ҳар бирининг қиймати 100, 500, 1000, 2000 сўмлик қоғоз ҳужжат-акция ишлаб чиқарилади. Бу ҳужжатни колхозчидан ташқари бошқа корхона ва ташкилотларнинг ишчи-хизматчилари ҳам сотиб олишлари мумкин. Бир йилга сақлаб берганлиги учун фоиз фойда тўланмайди. Икки йилга уч фоиз, уч йилга олти фоиз, тўрт йилга эса саккиз фоиз берилади.

Келажакни ўйлаб, ҳисоб-китоб билан иш юритиш туфайли жамоа хўжалиги даромади кўпайиб, колхозчиларнинг турмуш фаровонлиги ортиб бормоқда.

— Бу йил баҳор чўзилди. Кунлар ҳадеганда исиб кетмади. Кетма-кет ёмғир, дўл, жала ёғди, — дейди раис. — Бу ҳол албатта дала, боғ-роғларнинг ҳосилдорлигига таъсир қилмасдан қолмади. Лекин деҳқонларимиз, соҳибкорларимиз қийинчиликларни биринчи марта кўраётганликлари йўқ. Улар ғоятда уюшқоқлик, аҳиллик билан меҳнат қилмоқдалар. Аҳиллик бор жойда эса қут-барака бўлади.

Носир РИХСИЕВ.

АЙБИНИ БЎЙНИГА ОЛИБ

Тошкент шаҳрининг Ҳамза районида яшовчи Озеров Калинин район ички ишлар бўлимига ариза кўтариб келди. Аризада ёзилишича, у Охунбобоев номли давлат хўжалиги ҳудудида ижарага олган ерида шу жойда ёлланиб ишлаётган номаълум эркакни жанжал оқибатида ов милтиғидан отиб ташлаган.

Ўз айбини бўйнига олиб бўлимга келиш воқеаси юзасидан жиноий иш қўзғатилди. Тергов олиб борилмоқда. Ўзбекистон ССР жиноий-судлов кодексининг 92-моддасига биноан содир этган жиноятини ўз ихтиёри билан тан олиш ва виждонан афсусланиш суд томонидан бериладиган жазони енгиллаштиради.

(ЎзТАГ).

МИР АЛИШЕР НАВОИЙНИНГ МАКТАБХОНАЛАРДА ЎҚИТИЛГАН АСАРЛАРИ

Низомиддин Мир Алишер Ҳиротда Ҳусайн Бойқаро билан мактабхонада ўқиган даврда (ундан олдин ҳам ва ундан кейин то XX аср бошлангунга қадар) Ўрта Осиёда хат-савод ҳижо усули билан ўргатилган. Хат-савод ўргатишнинг бу қадимий усули араб хатининг табиати билан бевосита боғлиқ бўлган.

Қуръон ҳамма даврларда мактабхона ўқув китобларининг асосийси бўлган, болаларнинг ёши ҳисобга олиниб, (эҳтимол, VIII асрда бўлса керак) қуръоннинг кичик-кичик сураларидан «Ҳафтияк» (еттидан бир) номи билан китоб тузилган. Болалар мактабхонада асосан шу китобдан сураларни ўқиганлар — ёд олганлар.

Алишербек хонадони Ҳиротдан Ироққа кўчиб кетаётганида тарихнавис Шарофиддин Али Яздий билан учрашиб мактабхонада Қуръондан «Мулк» сурасигача («Табарака лази...») ўқиганлигини айтган эди.

«Қуръонни араблар ва бошқа мусулмонлар ҳам, — деб ёзган эди В. В. Бартольд, — мактабхонада тушунмай ёдлаб олар эдилар. Уста ва тажрибали кишининг Қуръонни кучли таъсурот қолдирадиган ёқимли овози билан ёддан айтиши араблар томонидан ҳам мусиқий товушлардай тингланар эди», («Мусулмон дунёси» Петербург, 1922, 48-бет).

Ўтмишда иқтидорли қорилар 600 саҳифадаги Қуръоннинг 114 сурасини ёддан билиб олганлар ва зарур ўринларда шу сураларни ёддан айтиб турганлар (Қуръонни ўқиш эмас, ёддан айтиш удум бўлган).

Мактабхонада «Ҳафтияк»ни ўқиш даврида «Чоркитоб»дан ҳам ўқитила бошланган, «Чоркитоб» форс тилида бўлиб, тўрт мустақил кичик-кичик асардан таркиб топган бир китобнинг номидир. Унда Шарафиддин Бухорийнинг (IX аср) «Номи ҳақ» (наср), Қози Азимиддиннинг «Бидон» (назм), Жалолиддин Кихийнинг «Муҳумот-ул-муслимин» (наср) ҳамда Муҳаммад ибн Иброҳим Фаридиддин (XII аср) «Пандхона» (назм) асарлари берилган.

Навоий «Лисон-ут-тайр» асарида (1498) мактабхонада ўқиган китобларини эслаб, Қуръонни ўқитишда мактабдор болаларнинг зеҳнини ўткирлаштириш нияти билан «Гулистон», «Бўстон» китобларини ҳам ўқитганлигини, бунда унинг кўнгли «Мантиқ-ут-тайр»ни қўмсаганлигини, ҳатто бу китобни бошдан оёқ ёд олганлигини кўрсатиб ўтади.

«Гулистон» ва «Бўстон» форс тилида бўлиб, бу таълим-тарбияга оид асарларни 40 йилдан ортиқ ҳаётий тажриба асосида мактабдор Муслиҳиддин Шайх Саъдий (1184—1291), «Мантиқ-ут-тайр» («Қуш нутқи»)ни эса Фаридиддин Аттор (XII аср) ёзган.

Алишер Навоий 1490 йилда «Рисолаи муфрадот дар фани муаммо» китобини форс тилида ёзган. Муаммо назарияси ва амалиёти жуда осонлаштирилган бу китобга Абдураҳмон Жомий юқори баҳо бериб, уни ўғли Юсуфга ўқиш китоби қилиб берганлиги қайд қилинган.

Мир Алишер мактабхонада ўқиган йилларида машҳур форс шоири Хожа Ҳофиз (1300—1389) асарлари ўқитилгани тўғрисида бирон манба кўрмадик (аммо кейинги даврларда «Хожа Ҳофиз» асосий ўқув китобларидан бири бўлган эди).

А. Навоий Хожа Ҳофиз ижодини жуда яхши билган, «Муҳокамат-ул-луғатайн», «Маҳбуб-ул-қулуб» (27-боб), «Хазойин-ул-маоний»нинг дебочаси ва бошқа асарларида Хожа Ҳофиз ҳақида фикр юритган, унга эргашиб кўплаб татаббулар ёзган.

Маълум бўлдики, Алишер мактабхонада фақат араб ва форс тилида ёзилган китобларни ўқиган ва айни шу даврдан ёш қалбида бадиий ижодга ҳавас уйғонган. А. Навоий мактабхонани битиргандан кейин мадрасада, чунончи: Самарқанддаги мударрис Фазлуллоҳ Абдуллайснинг мадрасасида икки йил таълим олган.

Навоий ўз она тилидан бошқа араб ва форс тилини ҳам мукаммал билган. Туркий шоирларнинг асарларини мунтазам ўқиб борган. Булар бир томондан ўз она тилига фидойи шоирда ўзбек тилида асарлар яратиш ҳиссини кучайтирган; (Ҳусайн Бойқаро туркий тилда девон тузган эди) иккинчи томондан, ўзи яхши билган тилларнинг луғат бойлигидан эркин фойдаланган. Алишер Навоий ўзбек тилида яратган бадиий ва илмий асарлари билан Ҳусайн Бойқаронинг ёзишича, «турк лисонининг ўлган жасадиға масих анфоси била руҳ киюрди».

Навоийгача ва ундан кейин ҳам ўзбек тилида ижод қилган шоир ва олимлар ўз она тилини мактабхона ва мадрасада ўқиш жараёнида ўқув фани сифатида ўрганган эмаслар. Улар ўз иқтидорларига яраша мадрасада пухта ўргатилган тилларга қиёсан ўзбек тилини амалий ўзлаштирганлар, бунда уларга ўзбек тилида яратилган асарларни мустақил ўрганиш, ўз тилига меҳр-муҳаббат ёрдам берган. Заҳириддин Бобурнинг гувоҳлик беришича, «Алишербек назири йўқ киши эди. Туркий тил била то шеър айтибтурлар, ҳеч ким онча кўп ва хўб айтқон эмас».

Айни вақтда А. Навоий форс тилида ҳам ижод қилган. Бу тўғрида Заҳириддин Бобур бундай фикр билдирган: «Форсий девон ҳам тартиб қилибтур, форсий назмида «Фоний» тахаллус қилибтур, баъзи абъёти ёмон эмастур» («Бобурнома», 198-бет).

Навоийнинг лирик шеърлари мактабхоналарнинг юқори босқичида ўқитиладиган китоблардан бири эди. Мактабхоналарда бадиий асар ўқитилганда муаллифнинг исми ёки тахаллуси, қайси асари ўқилиши айтилмай, «Азимжон Ҳофизни ўқиди», «Фалончи Ҳофизни тугатиб, Навоийга ўтибди» тарзида ифодаланган.

Шоира Дилшод Барно (1800—1904) 51 йил отинойилик даврида ўқишга ишқибоз қизлар Хўжа Ҳофиз, Навоий, Бедил, Фузулий асарларини севиб ўқишларига гувоҳлик беради. Бердах Қарғабой ўғли (1827—1900) Навоий ва Фузулийни қунт билан мутолаа қилганлигини таъкидлаган.

Ўрта Осиёда босмахоналар ишга тушгунга қадар китоблар нусхаларини хаттот ва китобхонлар кўчириб ёзганлар, мактабхоналарда ҳам китобнинг ана шундай нусхаларидан фойдаланган. Китоб нашр қилиш йўлга қўйилгандан кейин китобларнинг нусхаси ва тури ҳам йилдан-йилга ортиб борган.

Мактабхоналарда Алишер Навоийнинг «Девони Навоий», «Амир Навоий», «Девони амир Навоий», «Мавлоно амир Навоий», «Куллиёти девоний амир Навоий» каби номлар билан аталган шеърлар тўпламлари ўқитилган.

Туркистонда мактабхоналарнинг таълим-тарбия усуллари, ўқув китоблари замон талабларига жавоб бера олмаслигини, уларни ислоҳ қилиш зарурлигини янгилик тарафдорлари — жадидлар кўтариб чиққанлар. Бу масалада маҳаллий руҳонийлар ҳамда чор ҳукумати чиновниклари янгилик тарафдорларини бор кучлари билан айблашга уринганлар, баъзиларига нисбатан маъмурий чоралар ҳам қўлланилган, чунончи: Мунавварқори Абдурашидхонов 1909 йилда чор ҳукумати томонидан жазоланган.

Ўзбек болаларига мактабларда ўқув дастурлари ва дарсликлар асосида маълум изчиллик билан ўз она тилида таълим-тарбия бериш соҳасида янги усул мактабларида иш бошланган. 1922 йилда Туркистон давлат нашриёти Тошкентда нашр қилган «Етти йиллик мактабда она тилининг усули таълим ва тарбия программаси»га илова қилиниб ўзбек билим ҳайъати томонидан ҳозирланган «Чиғатой ва ўзбекнинг эски шоир ва адибларининг асарларидан шуларни намуна учун олиб ўқитилмоғи маъқул кўриладур» деб берилган. Рўйхатнинг биринчисида «Амир Низомиддин Алишербек Навоийдан: 1. «Муҳокамат-ул-луғатайн» (Қўқонда босилган. Уни инқилобдан аввал қўқонлик муаллим Ашурали Зоҳирий нашр қилдирган эди. 2. «Хамса» (Тошкентда босилган). 3. «Чор девон» (қўлёзма). 4. «Куллиёт девон» (қулёзма) берилган эди.

Демак, ўзбек умумий таълим мактабларида Мир Алишер Навоийнинг ҳаёти ва ижодини ўрганишнинг тарихи бор. Алишер Навоий ҳақида бериладиган билим ҳажми эса адабиёт дастурларида белгиланди. Шу кунларда ислоҳ қилинган ўн бир йиллик мактабларнинг адабиёт дастурларини тузиш юзасидан иш олиб бориляпти.

Одами эрсанг демагил одами,
Оники йўқ эл ғамидин ғами, —

деб ёзган эди Мир Алишер Навоий. Шоир бу ғояни ўз фаолиятида дастуриламал қилиб олган ва уни изчиллик билан амалга оширишга ҳаракат қилган.

Маълумки, Навоийнинг ташаббуси билан ёки унинг ўз маблағи ҳисобига кутубхона, мадрасалар барпо қилинган, мадраса талабалари ва айрим ҳолларда илм ҳамда санъат аҳлига моддий ёрдам ҳам бериб борган.

Бугина эмас, шоир мактабхона, мадрасалардаги таълим-тарбия, домла ва мударрисларнинг фаолиятига ҳам эътибор берган.

Алишер Навоийнинг мазкур уринишлари меҳнаткаш халқни илм-маърифатли қилишнинг куртаклари бўлиб, Ўзбекистонда кенг маънодаги маърифатпарварлик ҳаракати ривожланишига асрлар оша ёрқин йўл оча борди.

Муборак Навоий йили муносабати билан эл-юртини жон-дилдан севиб, халқнинг етук келажагини орзу қилган буюк бобокалонимизга эҳтиром билдириб руҳларини шод этиш ҳар биримизнинг муқаддас бурчимиздир. Шу маънода қуйидаги таклифлар амалга оширилиши зарур:

Алишер Навоий бирикмасини илмий ва расмий ёзишмаларда Низомиддин Мир Алишер Ғиёсиддин ўғли Навоий тарзида, бошқа ўринларда Мир Алишер Навоий деб қўлланиши тарихий ҳақиқатига мос бўлур эди.

Ўзбекистонда инқилобдан кейин «эски мактаб» деб ифодаланган тушунчани мачит мактаби ҳамда мактабхона деб фарқлаш зарур. Мактабхоналарда бадиий асарлар ҳам ўқитилган, математика ва бошқа ўқув фанларидан ҳам имкон даражасида маълумот берилган.

Мир Алишер Навоий фаолиятига оид янги илмий тадқиқотларни ҳисобга олиб, мактаб адабиёт дастурини турғунлаштириш юзасидан илмий-методик тадқиқот ўтказиш, мактабда тасаввуфга оид бериладиган назарий ва амалий маълумотларнинг ҳажмини ҳам белгилаш зарур.

Мактаб адабиёт дарсликларида Мир Алишер Навоий асарларининг ҳозирги тилдаги баёнини эмас, адабиёт дастури асосида ҳар бир синф савиясига мос матнларни белгилаб, уларни мактабларда текширувдан ўтказиб, кейин дарсликларда бериш керак.

Йўлдош АБДУЛЛАЕВ,
педагогика фанлари номзоди.

Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси 1992 йилдан бошлаб «Ширинтой» ойномасини нашр этишга қарор қилди. Шу муносабат билан мухбиримиз янги ойноманинг бош муҳаррири, шоир Сулаймон РАҲМОН билан мулоқотда бўлди.

ДИҚҚАТ: ЯНГИ НАШР

«ШИРИНТОЙ»

— Мамлакатда хусусан жумҳуриятимизда қоғоз танқис бўлиб турган бир пайтда бу янги нашрга қандай зарурат туғилди!

— Бу зарурат ҳозир туғилгани йўқ. У аввалдан бор эди. Келинг, жаҳондаги энг тараққий этган мамлакатларни бир ёққа қўя турайлик-да, ўз мамлакатимиздаги айрим халқларнинг фарзандлари учун мўлжалланган шундай нашрларни олиб кўрайлик. Биргина рус тилида 3—7 ёшли болаларга бағишланган «Веселые картинки», «Колобок», «Мурзилка», «Миша», «Трамвай» каби бир неча ойнома чоп этилади. Украинларнинг ҳам ўз «Молютка»си бор. Бу борада Болтиқ бўйидагилар ҳам жажжи фарзандларининг ғамини еганлар. Хўш, бизнинг кичкинтойларимиз нега ўз ойномасига эга бўлмасликлари керак? Ахир бундай ойнома бизнинг фарзандларимиз учун ҳам сув билан ҳаводай зарур. «Ғунча» ўз йўлига, радио ва телевидениедаги эшиттиришлару кўрсатувлар ҳам. Буларнинг ҳеч бири махсус ойноманинг ўрнини босолмайди.

— Кечирасиз, «Ширинтой» «Ғунча»дан нимаси билан фарқ қилади!

— «Ғунча» энди бироз» «каттаради», яъни, энди у фақат мактаб ўқувчиларига мўлжаллаб чиқарилади. «Ширинтой» эса 3—7 ёшли болаларнинг — боғча болалари ва тайёрлов синфлари ўқувчиларининг ойномаси бўлади. Демак, унинг асосий вазифаси шу ёшдаги фарзандларимизнинг фикру ҳаёлини, ақлу заковатини, ҳис-туйғуларини ўстиришга ёрдам бериш, уларнинг тийрак, зийрак, топқир, билимдон, синчков, ишбилармон, дунёқараши кенг, маданияти юксак, қўрқмас, жасур ватанпарвар, элпарвар бўлиб ўсишларига бир туртки бериш. Халқимизга, тарихимизга, еримизга ғамхўр, анъаналаримизга, урф-одатларимизга, тилимизга содиқ, имон-эътиқоди бут, диёнатли, ҳалол-пок кишилар бўлиб етишишларига кўмаклашиш. Қисқаси ойнома фарзандларимиз онгининг ҳар томонлама ўсишида, мустақил фикрлашга, бурро гапиришга ўрганишида, бой маънавий оламга, нозик мушоҳадавий дидга эга бўлишларида ота-она ўгитую ибрати, боғча тарбияси билан баб-баравар, балки ундан ҳам яхшироқ самара бериши турган гап.

— 3—7 ёшли болалар онгига бу билимларни, бу тушунчаларни сингдириш, аввало, осон иш эмас. Қолаверса, бу уларга руҳан оғирлик қилмасмикан!

— Оғирлик қилади. Лекин биз шуни ҳам биламизки, тўрт-беш ёшда боланинг хотираси энг ўткир пайт бўлади. Шу ёшда олган билими унинг хотирасига бир умр муҳрланиб қолади. Тўғри, бу ёшдаги бола ҳар қандай билимни, ҳар қандай тушунчани қабул қила олиши мумкин. Ҳамма гап бу билимлару тушунчаларни бола онгига етказиш йўлида. Ана шу йўл топилса, сиз ҳам қийналмайсиз, бола ҳам толиқмайди. Аксинча, у қизиқиш билан ўрганади. Ҳа, болалар руҳияти ўзи бир олам. Гап ана шу оламга киришда. Бу оламнинг эшиги ҳам, қулфи-калити ҳам ўйин. Демоқчиманки, ўйин болага ҳар қандай мураккаб фикрни ҳам сингдириши мумкин. Шунинг учун биз кўпроқ расм-эртаклар, расм-ҳикоялар, расм-топишмоқларга мурожаат қилмоқчимиз. Ҳар хил ўйинлардан, лабиринтлардан, қўшиқлар, тез айтишлар, шеъру ҳикоялардан фойдаланмоқчимиз. Айни пайтда боланинг ўзини ишга соламиз, унга «Ўзинг бўя», «Ўзинг чиз», «Ўзинг яса» қабилида топшириқлар берамиз. Яъни, бола биз билан бирга ўйнайди ва айни чоқда ўйлайди.

Имкондан фойдаланиб, «Халқ сўзи» муштарийларига мурожаат қилмоқчиман: азиз дўстлар, фарзанд ҳар биримизнинг кўз нуримиз, умидимиз, келажагимиз. Уни кичиклигиданоқ одам ва олам танийдиган зукко инсон қилиб вояга етказиш сиз билан бизнинг бурчимиз. «Ширинтой» ойномаси ширинтойларимизни руҳан бардам, маънан бой, ақлан зийрак, ишбилармон, серзавқ, комил кишилар қилиб тарбиялашда энг яқин кўмакчимиз бўлади. Уларни ана шундай кўмакчидан бебаҳра қилманг, «Ширинтой»га обуна бўлинг.

Суҳбатдош М. ҚОСИМОВА.

Ота-боболар касбини улуғлаган инсон ҳеч қачон кам бўлмайди. Жалолқудуқ ноҳиясида яшаётган Ғанижон ота Холматов ана шундай инсонлардан. У киши бобомерос ишни дилига жо этиб, халқ олқишига сазовор бўлди. Ҳозирги кунда тандир ясаш сирларини фарзандларига қунт билан ўргатмоқда.

СУРАТДА: Ғанижон ота ўғли Адҳамжон ишдан бўш вақтларида ясаган тандирларни кўздан кечирмоқда.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

ПОСЁЛКАДА ТЎЙХОНА

БЎСТОН посёлкасидаги «Олтин водий» маданият саройи ёнидаги ёзги кинотеатр биноси қайта таъмирланмоқда. Энди бу ер никоҳ тўйлари ўт- Тўй қиладиган киши хоҳласа казиладиган жой бўлади. маҳсулотларни ўзи олиб келиши ёки нима керак бўлса буюртма бериши мумкин. Асбоб-анжомлар, ошпаз хизматга тайёр.

Бўстонликларнинг бу ташаббуслари район аҳлига ҳам маъқул тушади.

А. БАРАТОВ
Зарбдор райони.

САЛОМАТЛИК — ТУМАН БОЙЛИК

АНДИЖОН. Шифокорлар шаҳарчасида 300 ўринли санаторий-профилакторий қад растламоқда. Одамлар саломатлигини мустаҳкамлашга хизмат қиладиган бу тиббиёт масканида нафақат андижонликлар балки Фарғона водийси меҳнаткашлари ҳам даволанадилар.

Ф. ШОДМОНАЛИЕВ.

Талабалар ҳарбий хизматга чақирилмайди

СССР Мудофаа вазирлигига халқ депутатларидан, фуқаролардан ва талабалар жамоатчилигидан талабаларни ҳақиқий ҳарбий хизматга чақириш масаласи юзасидан хатлар келиб турибди.

Ҳозирги вақтда «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР қонуни амал қилмоқда. Ана шу қонунга мувофиқ талабаларга ҳарбий хизматга чақиришни кечиктириш имконияти берилади. Қонунга риоя этилмоқда.

СССР Мудофаа вазирлигининг матбуот маркази.

МАКТУБ МАҒЗИНИ ЧАҚҚАНДА

ЁШЛАРГА ИШОНИШ КЕРАК

Яна шу мавзуга қўл урдик. Шикоятчининг келиб-кетишлари тинкамни қуритди. Хатда ёзилганларини бориб ўз кўзим билан кўрдим. Аризачилар билан суҳбатлашдим.

Ниҳоят бўлмади, кўриб-кўрмаслигимга, билиб-билмаслигимга изн бермайдиган воқеалар қоғозга тушди.

Гап пойтахтимиздаги «Қизил Шарқ» трамвай депоси раҳбариятининг давлат тилига муносабати ҳақида бормоқда. Ҳайдовчиларнинг айтишича, бошлиқ олдига бирон расмий қоғозни давлат тилида ёзиб олиб кирсангиз арзингизни ҳеч ким тингламас экан...

Бундан икки йил бурун манзилгоҳ тарихида илк бор трамвайлар тасарруфи бўлими бошлиғи вазифасига ҳайдовчиларнинг талаби билан ғайратли йигит Абдураҳмон Қорабоев сайланибди. Албатта, янги раҳбар дастлаб айримлар кўзига «маҳмадона» бўлиб кўринса-да, тартиб-интизом, давлат тили учун елиб-югурган. Оқибати нима бўлди дейсизми? Ҳозир у «ғурбатни сотиб олишни истамай», оддий ҳайдовчи бўлиб ишлаётган эмиш.

Идорага келган кишига депо бошлиғи Абдуғаффор Сартаев «Мана, биз ҳам давлат тилига ўтаяпмиз, ҳамма эшикларга ўзбекча лавҳа осиб чиқдик», — дермиш. У тўғри гапирган. Ишонаверинг. Фақат давлат тилига ўтиш лавҳаларда бошланиб, ўша жойда тугалланган. Лавҳалардаги ғализликдан баттар ҳайратингиз ошади. Ҳайдовчилар «Комната нарколога — Гиёҳвандлар хонаси» деб аталмиш тахтачани яқин-яқингинада олиб ташлашибди.

Қонунда жуғрофий объектлар, кўча номлари ягона давлат тилида берилади, дейилган бўлса-да, трамвайлар «пешона»сига икки тилда ёзиб қўйилаётир. Бош муҳандис В. Барбанецнинг айтишича, ижроқўмдан давлат тилида ёзилсин деган кўрсатма келмаганмиш. Ана холос, энди республика Олий Кенгаши тасдиқлаган қонунни шаҳар ижроқўми ҳам кўриб чиқиши керак экан-да.

Балки раҳбарлар хизматчиларга етарли шароит яратиб берган, ишни яхши ташкиллаштиргани туфайли мана шундай эътиборсизлик қилишаётгандир, деб ўйларсиз. Қани энди шундай бўлса. Шароитни қўя турайлик, депода трамвайларни созлаш қўл учида бажарилар, оқибат ишга чиққан ҳар уч трамвайдан бири икки-уч соат ишламасдан «ини»га қайтиб келаркан. Сабаби жуда оддий — режа.

— Қоидага кўра ҳар куни эрталаб 104 та вагон йўлга чиқиши керак, — дейди ҳайдовчи Акмал Рисқиев. — Агар боягидай (аслида ҳам шундай) созлаш ишлари ўлда-жўлда бўлса, эрталаб ўн-ўн бешта вагон туриб қолади. Масъул раҳбар қарасаки, режа бажарилмаяпти, у дарров ҳайдовчилардан бир-икки марта кўпроқ айланиб келинглар, деб илтимос қилади. Кўраяпсизми, жамоадаги кичик бир интизомнинг касофати йўловчиларга ҳам тегади — улар бекатда узоқ кутиб манзилларига кечикадилар. Балки жамиятимизнинг илдиз отган иллати ҳам шу хўжасизлик, масъулиятсизликдир.

Собиқ бўлим бошлиғи (кўпчиликнинг вакили) А. Қорабоевни сиқувга олганлар орасида бошлиқ ўринбосари Р. Муртазин, бош диспетчер Н. Исмаилова ва ҳаракат хавфсизлиги бўлими бошлиғи В. Ясюкларнинг борлиги мени таажжубга солди. Ҳолбуки, улар ёш раҳбарга устозлик қилишлари, билганини ўргатишлари мумкин эди-ку?!

— ...Изланувчан, ишнинг кўзини биладиган, топширилса бош муҳандис ёки бош директорликни ҳам бемалол эплайдиган йигитлар бор. Муҳими, уларни кўра билишда, — дейди Акмал ака.

Жуда тўғри. Ёшларга йўл бериш, ишониш керак. Улар катта куч.

Абунаби ЭРГАШ ўғли.

СОДДАДИЛ ХАЛҚ ФАРЗАНДЛАРИ

Инсон табиати

Юлдузлар етти туркумга бўлинганидек, ер курраси ҳам етти иқлимдан иборат. Ана шу етти иқлимда истиқомат қилаётган инсонлар миллатларга, элатларга бўлинган.

Фарқ қилувчи дарпардалар орқасида миллатлар шаклланади, шаклланиб бораверади...

Ибтидоси ва интиҳоси бизга номаълум бўлган ёлғиз Қуёш «кўзгу»сига қараб шакл-шамойилга эга бўлган Инсон боласининг ташқи тузилиши бир-биридан ҳисоб-китобга бўйсунган ҳолда фарқланиб турса-да, уларнинг ички тузилиши шу қадар мураккабки, бу мураккабликнинг сон-саноғига алжабр ҳисоб-китоблари ҳам дош беролмайди.

Мамлакатимизда кечаётган иқтисодий тақчиллик даврида В. И. Ленин номли Тошкент Давлат дорилфунуни талабаларни иқтисодий жиҳатдан ҳимоя қилишда ҳам барча имкониятлардан фойдаланмоқда. Дорилфунун қошида ташкил этилган бемор талабаларини даволаш учун мўлжалланган 100 ўринли даволаш — ҳордиқ чиқариш шифохонаси (профилакторий) 1976 йилдан буён иқтисодий жиҳатдан қийналган, соғлиги ёмонлашган талабаларга беминнат хизмат кўрсатиб келмоқда. 1991 йил 1 январдан бошлаб шифохонага келадиган талабалар бепул йўлланма оладиган бўлишди. Профилакторийда 25 кундан йилига икки марта даволанса бўлади. Шу муносабат билан Ўзбекистонда хизмат кўрсатган тиббиёт ходими, ТошДД шифохонасининг бош шифокори Анвар Саттарович Ботирбековга бир нечта саволлар билан мурожаат этдик.

— Анвар Сатторович, сиз шифокор сифатида келажагимизнинг етук кишилари бўлувчи талабаларимиз руҳияти ҳақида нима дея оласиз?

— Биринчи навбатда шуни айтиш кераки, ота-боболаримиздан ёшларимизга тортинчоқлик ҳам ўтган. Бу улуғвор хислат ўзбек қизларимиз табиатида мустаҳкам ирода билан йўғрилган. Масканимизга келган қизларимизнинг ҳаммаси бир хил фикрни айтади: эмишки, профилакторийда даволаниб — дам олиб чиққан қизларга нисбатан жамоат «бу касал қиз» деб салбий муносабатда бўлармиш. Бу тавқилаънат бўлиб тўсқинлик қилармиш. Мана сизга шаклланишдаги шохобчанинг шовуллаган шовқини!

— Ҳузурингизга келган талабалар билан тушунтириш ишлари олиб бормайсизларми?

— Нима деб?

— Масалан «Бургага ўчакишиб кўйлакни ўтда ёқма» дегандай.

Ташвиқотни бу ерга келган талабаларга эмас, балки ҳар бир оилада, катта-катта аудиторияларда, қолаверса жумҳуриятимиз миқиёсида етти ёшдан тортиб, етмиш ёшгача бўлган кишиларимизга сингдириш керак. Бундай «муолажа»га бутун бошли халқимиз муҳтож!

— Фикрингизга қўшилмасдан илож йўқ. Бу «хислат» ҳатто ўғил болаларимизда ҳам бор экан. Мана, мен ҳозир бир нечта 1-2 курс талабаларига «Нима учун тайёр имкониятлардан фойдаланмайсизлар» десам, улар «Э, у ерга жойлашиш учун поликлиникага бориш керак, касаба союзга бориш керак, бир қанча йўлланмалар олиш керак. Қисқаси, югуриб елишга тўғри келади», дейишди.

— Рост, ҳар бир даргоҳнинг ҳам ўз қонун-қоидаси, ҳисоб-китоби бўлади. Талаба шикоят қилмаса югуриб-елишдан қочса, биз унинг ҳасталигини қаердан биламиз.

— Сиз хизмат қилаётган даволаниш масканини «етимхона» деб ҳам аташади. Лекин, шу иборага тез ишонувчан халқ, олий маълумотли талабаларимиз ҳам оз эмас-да!

— Ана, энди суҳбатимизнинг фикрий тўхтамига келгандек бўлдик. Олий маълумотли бўлажак зиёлиларимиз шу савияда бўлгандан кейин..

Ҳақ гап! Юқоридаги каби ҳолатларни кўриб афсусланасан, киши. Лекин айни пайтда бир нарсани башорат сифатида айтиш мумкин: халқ маънавиятининг юксалишига табиат кучларининг ҳам таъсири беқиёсдир. Мунажжимлар тили билан айтганда, асрлар оша беғубор осмонимизнинг бир бурчида чақнаган хосиятли юлдуз, қачондир қоронғу тун қўйнини чароғбон қилғусидир. Соддадил кишиларимиз шуурига ёғду сочгусидир.

Ботир Али ИМОМОВ,
ТошДД аспиранти.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Н. С. САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: А. А. АБДУЛЛАЕВ, Ф. Й. АБДУРАҲИМОВА, И. Г. ВОЛКОВ, Д. М. ҒУЛОМОВА, С. С. ҒУЛОМОВ, З. И. ЕСЕНБОЕВ, А. И. КОВАЛЕВ (масъул котиб), Л. П. ҚАЮМОВ, М. МУҲАММАДҚУЛОВА, С. Ф. МУҲИДДИНОВ (масъул котиб), Т. Э. НАЗАРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), З. Қ. НОРМУҲАМЕДОВ, Л. Н. ПАК (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Р. ПИДАЕВ, М. РЎЗИМАТОВ, О. Р. САИДОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), В. Н. СИГЕДИН, Ш. ТЕМУРОВ, Т. ҲОБИЛОВ (Тоҳир МАЛИК).

МУАССИС: Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608. Буюртма № 5837.

118800 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, Тошкент шаҳри, 700083. Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 23.00. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12